

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
MİLLÎ DAYANIŞMA, KARDEŞLİK VE
DEMOKRASİ KOMİSYONU

15'inci Toplantı

15 Ekim 2025 Çarşamba

Gündem:

- Anadolu Gençlik Derneğinin (AGD) Dinlenilmesi
- Türkiye Teknoloji Takımı Vakfının (T3) Dinlenilmesi
- Genç Barış İnşacıları Derneğinin Dinlenilmesi
- Türkiye Gençlik Vakfının (TÜGVA) Dinlenilmesi
- Gençlik Örgütleri Forumunun (GOFOR) Dinlenilmesi
- Millî Türk Talebe Birliğinin (MTTB) Dinlenilmesi
- Hazar Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneğinin Dinlenilmesi
- Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifinin Dinlenilmesi
- Türkiye İş Kadınları Derneğinin (TİKAD) Dinlenilmesi
- 29 Ekim Kadınları Derneğinin (29 EKD) Dinlenilmesi
- Kadın ve Demokrasi Derneğinin (KADEM) Dinlenilmesi

MİLLÎ DAYANIŞMA, KARDEŞLİK VE DEMOKRASİ KOMİSYONU

15 Ekim 2025 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.10

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

----- 0 -----

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sayın milletvekilleri, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonumuzun 15'inci Toplantısını açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır, çalışmalarımıza başlıyoruz.

Bugünkü gündemimizde gençleri ve kadınları temsil eden sivil toplum kuruluşu temsilcilerini dinleyeceğiz. Her bir arkadaşımıza, burada söz alacak olan her bir arkadaşımıza on beşer dakika söz veriyoruz.

İlk sözü Anadolu Gençlik Derneği Genel Başkanı Sayın Salih Turhan'a veriyorum.

Buyurun.

ANADOLU GENÇLİK DERNEĞİ (AGD) GENEL BAŞKANI SALİH TURHAN - Kıymetli Başkanım, kıymetli milletvekilleri; hepinizi hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Terörsüz Türkiye çalışmasıyla alakalı Anadolu Gençlik Derneği ve Millî Gençlik Vakfına söz hakkı verdiğiniz için bütün hazırunu sizin nezdinizde selamlıyorum.

Sözlerime öncelikle Cenab-ı Allah'ın iki tane ayetikerimesiyle başlıyorum. Hucurât suresi 10'uncu ayetikerimede "Müminler ancak kardeştir, öyleyse kardeşlerinizin arasını düzelttin. Allah'tan korkun ki esirgenesiniz." Yine, Rum suresi 22'de "Onun kanıtlarından biri de gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olmasıdır. Kuşkusuz, bunda bilenler için ibretler vardır." buyuruluyor.

Binlerce yıldır, bugün Batılılarca "Orta Doğu" diye ifade edilen, bizce ise insanlığın ve medeniyetin beşiği olan Mezopotamya, tarih boyunca savaşımlara, kavgalara ve barışa şahitlik etmiştir. Bu topraklar farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, aynı çatı altında farklı inanışların, etnik ve mezhepsel yapıların bir arada yaşama erdemini bölge insanlarına kazandırmıştır. Türkler ve Kürtler bu topraklarda İslam'la şereflendikten sonra kardeşlik hukukunun en güçlü örneklerini sergilemişlerdir. Tarihte Alparslan'ı Malazgirt'e davet eden Molla

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 3

Yahya Muzuri, Kudüs Fatihi Selahaddin Eyyubi, Çaldıran'da Osmanlı'ya destek veren Molla İdris-i Bitlisî, Sevr dayatmasını reddeden Şeyh Mahmud Berzenci gibi örnekler Kürtlerin bu topraklarda ümmet bilinciyle hareket eden asli unsur olduklarını göstermektedir.

Bugün Kürt meselesi olarak tanımlanan sorun sadece son kırk yılın değil, en az yüz elli yıllık bir tarihî sürecin sonucudur. Bu raporun amacı, meseleyi yeniden tartışmaya açmak değil, adil, kalıcı, kardeşçe bir çözüm için inancımızı, tarihimizi merkeze alan perspektifle ve millî görüş hareketi ve gençlik yapılanması olan Millî Gençlik Vakfı ve Anadolu Gençlik Derneği geleneğinin katkılarını hatırlatmak, gençliğin bu meseleye dair beklenti ve önerilerini paylaşmaktır.

Kürt meselesi, 18'inci yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı'nın merkezîleşme süreciyle birlikte bazı gerilimlerin ortaya çıkmasıyla gündeme gelmiştir. Ulus devlet sürecine geçişle birlikte oluşturulmaya çalışılan yeni vatandaş kurgusu, bugün hâlen karşı karşıya olduğumuz siyasal ayrışma kaynaklarının ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Bunun neticesinde, toplumda travmaya yol açan birçok hadise yaşanmıştır. Yanlış politikaların devamı neticesinde ve yakın zamanda Uludere olayı, 6-8 Ekim olayları, hendek çatışmaları gibi gelişmeler toplumsal yarayı daha da derinleştirmiştir.

Bugün karşımızdaki mesele, sadece bir güvenlik sorunu değil, tarihsel hafızası, sosyolojik kökleri, dinî ve kültürel boyutları olan çok katmanlı bir adalet meselesine dönüşmüştür. Sykes-Picot sonrası Kürt coğrafyasının Türkiye, Irak, İran ve Suriye arasında bölünmesi meseleyi ulusal sınırların ötesine taşımıştır. Bugün milyonlarca Kürt, bu dört ülkenin yanı sıra, Türki cumhuriyetlerde, Avrupa ve Amerika'da da yaşamaktadırlar. Mezopotamya'nın yer altı zenginlikleri, su kaynakları ve stratejik konumu, bölgeyi emperyal güçlerin çıkar çatışmasına açık hâle getirmiştir. Bazı Batılı merkezler Kürt kimliği üzerinden yeni bir jeopolitik araç üretmeye çalışırken İslam kardeşliğini zayıflatıcı planlar da yürütmektedirler. Bunun yanında, birçok medeniyete ev sahipliği yapan bu coğrafyanın teolojik olarak bazı devletlerin ideasında olması, siyonizmin arzımevut düşüncesine hizmet etmekte ve buna zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle, meseleyi kardeşlik zemininde ele almak, dış müdahaleleri bertaraf etmek de en sağlam yol olmaktadır.

Millî görüş hareketi her türlü haksızlık, hukuksuzluk ve adaletsizlik karşısında inancımızın gereği olarak doğmuş ve çalışmalarında "önce insan"

değerini merkeze alan bir çizgide yürümüştür. Bu çizgi, ırk temelli ayrışmaları reddeden, adalet temelli bir kardeşlik anlayışını savunan bir oluşumdur. Millî görüş hareketi kendi tarihsel süreci içerisinde her türlü haksızlık karşısında İslam kardeşliğini merkeze alan çalışmalar ortaya koymuştur. Yalnızca teorik beyanlarla değil, sahada yürüttüğü yüzlerce faaliyette de kardeşliğin inşasına katkı sunmuştur. Ayrıca, 1990, 2009 ve 2017 yıllarında Kürt meselesiyle ilgili olarak büyük çalıştaylar düzenlemiş ve bu çalıştaylarda meselenin insani, vicdani ve İslami yönlerini ele alarak çözüm önerilerini kamuoyuyla paylaşmıştır. Millî görüş camiası bu süreçte her zaman duyarlı bir duruş sergilemiş, gerektiğinde bedel ödemekten kaçınmamıştır. Nitekim, millî görüş lideri merhum Profesör Doktor Necmettin Erbakan Hocamızın Bingöl'de yaptığı bir konuşmada "Bu ülkenin evlatları asırlar boyu mektebe başlarken besmeleyle başlar. Siz geldiniz, bu besmeleyi kaldırdınız. Ne koydunuz yerine? 'Türk'üm, doğruyum, çalışkanım.' Sen bunu söyleyince öbür taraftan da Kürt bir Müslüman evladı 'Ya, öyle mi? Ben de Kürt'üm, daha doğruyum, daha çalışkanım.' deme hakkını kazandı. O Meclis yarın inananların eline geçecek ve bütün bu haklar kan dökülmeden verilecek." sözleri sebebiyle Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanmış, ardından aynı konuşma gerekçe gösterilerek partisi kapatılmış ve kendisi de siyasi yasaklı hâle gelmiştir. Meselenin hak merkezli bir bakış açısıyla çözülmesi için konuyu her platformda dile getirmekten geri durmamıştır. Örneğin, 1980 darbesi ve Diyarbakır Cezaevi zulümleri sırasında, millî görüş, yaşanan insanlık dışı uygulamalara karşı sesini yükseltmiştir. 90'larda Lice, Şırnak ve Cizre'de operasyonlar, köy boşaltmaları, faili meçhuller gündeme getirilmiş, Necmettin Erbakan Hocamız Meclis kürsüsünden bu haksızlıkları dile getirmiştir.

Millî görüş hiçbir zaman ne baskıcı politikaları ne de ülkeyi şiddet sarmalına çekmeye çalışan gurupları benimsememiştir. Aksine, millî görüş üçüncü yol olarak inancımızın, tarihimizin ve kültürümüzün bize gösterdiği itidal yolunu benimsemiştir. Millî görüş hareketi siyasi alanda yaptığı çalışmaların yanında, gençlik yapılanması olan Millî Gençlik Vakfı ve Anadolu Gençlik Derneği üzerinden gençlerin ırkçı ideolojileri değil, inancımızın emrettiği şekilde topluma faydalı bireyler yetişmesi için sahada gençlik merkezli birçok çalışmalar yapmıştır. Yıllar içerisinde bu amaçla ortaya konulan inancımızı merkeze alan farklı projeleri hayata geçirerek gençlerimizin ırkçı ve ayrıştırıcı zihniyetlerden uzak durmalarını, İslami, adil ve kardeşçe bir bakış açısına sahip bireyler olarak

yetişmelerini hedeflemiş ve gençlik çalışmalarıyla alakalı büyük gayretler ortaya koymuştur. Millî görüş hareketinin gençlik yapılanması olan Millî Gençlik Vakfı ve Anadolu Gençlik Derneği dünyaya yeniden yön verecek kardeşlik anlayışıyla geleceğimizin teminatı olan gençlerimizin ailesine ve ülkesine faydalı bireyler olmaları için gençlik çalışmalarına ağırlık vermiştir. Çalışmalarında ırk merkezli anlayıştan uzak, kardeşliği önceleyen bir paradigma ortaya koymuş, gençlere yönelik çalışmaları ortaya koyarak insanımızın değerlendireceği yol haritaları oluşturmuştur. Gençleri illegal yapılardan uzak tutarak ailesine ve topluma faydalı olmaları için millî ve manevi değerleri önceleyen çalışmalar ortaya koymuştur. "Önce ahlak ve maneviyat" şiarıyla Kur'an kursları ve medreseler açarak gençlerin manevi olarak yetişmelerine yardımcı olmuştur. Gençlerin zihinsel ve sportif yönlerinin gelişmesi için spor salonları ve kulüp çalışmalarıyla, işin neticesinde, sporumuzun ülkemizde ve uluslararası müsabakalarda gençlerimiz tarafından elde edilen başarılarla düzgün bir temsilini sağlamıştır. Gençlerin, kültür ve sanat alanında gelişmelerinin önünü açmak için birçok sanatsal kurs açmıştır. Her yıl on binlerce gencin katılımıyla ortaokul ve liselerde Millî Eğitim Bakanlığımızla birlikte Siyer-i Nebi sınavları yaparak gençlerin sapkın ideolojilere ve yapılara, sahte kahramanlara değil, gerçek önder olan Hazreti Muhammed'i (SAV) okuması ve onu anlamasına yardımcı olmaya çalışmıştır. Her yıl gençlerle bir araya geldiğimiz yaz ve kış kamplarında gençlerin dijital âlemde kaybolup gitmesine ve kötü çevrelere dâhil olmasına mâni olup geçmişten bugüne sahip olduğu kültür içerisinde bir eğlence ve etkinlik alanı sunmuştur. Selâhaddin Eyyubî'nin torunlarını fetih nesli olan Fatih'in torunlarıyla bir araya getirmek suretiyle İstanbul'un fethinden inancının zaferi Çanakkale'ye, oradan da Anadolu'nun en büyük kardeşlik nişanesi olan Diyarbakır'ın fethine uzanan manevi köprüleri canlandırdığımız programlarla gençlerde gerçek kardeşliğin ve ümmet bilincinin oluşması için çalışmalar yapmaktadır. Doğu ve Güneydoğu'daki medreselerde öğrencilerimizi Karadeniz başta olmak üzere, farklı illerde medrese öğrencilerini bir araya getirmek suretiyle şuurlu, dününü, bugününü bilen, yarınlarına yön verecek, ilim alanında genç beyinlerin yetişmesine yardımcı olmaktayız. Ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerine bursların verilmesi, barınma ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında bölgede çok etkin çalışmalar yapmaktadır.

Sadece gençlerin değil bir sivil toplum kuruluşu olarak ülkemizde var olan tüm meselelere katkı sunmak için her dönemde üzerimize düşeni yaptık. Yine,

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 6

bugün ülkemiz açısından son derece önemli olan Kürt meselesiyle alakalı katkımızı sunmak istiyoruz. Gençlere verdiğimiz önemi her alanda yaptığımız çalışmalarla ifade ediyoruz. Bu meselenin de çözümünün gençliği anlamak olduğunu bildiğimiz için Anadolu Gençlik Derneği olarak 2025 yılı içerisinde Doğu ve Güneydoğu'daki 17 ilde 2 bini aşkın gencimizle yüz yüze görüşmeler yaparak bir anket gerçekleştirdik. Sonuç ve bulguları sizinle paylaşmak, gençlerin konuyla alakalı sorular karşısında tutumlarını sizlere ifade etmek istiyoruz.

Anadolu Gençlik Derneği öncülüğünde yapılan saha çalışmasında 15 ile 40 yaş arasındaki genç ve eğitimli katılımcıların görüşlerini yansıtmış oluyoruz ve bu ankette üniversitede okuyan gençlerimiz yüzde 31,4; 16 ile 24 yaş arasındaki gençlerimiz toplamda yüzde 24,6 gibi oranlamalarla 2 bin gencin yaş dağılımlarını ortaya koymuş olduk. Eğitim durumlarına baktığımızda yaptığımız anketin yüzde 62'si lisans seviyesinde üniversite öğrencilerine dönük anketler oldu ve bu anketlerde ilk sorduğumuz şey, aidiyetin temelinin ne olduğunu, kendinizi nasıl tarif ettiğiniz sorusu oldu. Katılımcılar kendini hem Kürt hem Müslüman olarak gördüğünü, ulusal kimlik yerine iman ve aidiyet duygusunu ön plana aldığını gösteriyor. Dolayısıyla çözüm kimliklerin inkârında değil, iman kardeşliğinin ihyasında aranmalıdır. Etnik kimlik bir doğum gerçeğidir, dinî kimlik bir tercihin ve teslimiyetin ifadesidir. İslam her iki kimliği de adalet içerisinde yaşatmayı emreder ve baktığımızda gençlerimizin yüzde 43'ü etnik kimlik, yüzde 40,4'ü dinî kimlik, yüzde 11'i de ulusal kimlik olarak kendisini tarif ediyor.

Ve yine, gençlerimize Kürt meselesini nasıl algıladıklarını sorduk. Halkın yarısı yani gençlerimizin yarısı "Evet, bu bir sorun." diye cevaplarını veriyorlar. Yüzde 59,8'i "Türkiye'de önemli bir Kürt meselesi vardır." diyor. Bu sorunun inkârla değil, gerçeğe yüzleşmeyle çözülebileceğini gösteriyor. Biz bu meseleyi sorun olarak değil, çözülmesi gereken bir kardeşlik meselesi olarak ele alıyoruz. İnkârla değil itirafla, öfkeyle değil merhametle yaklaşmayı önermiş oluyoruz.

Ve yine, diğer sorulan sorulardan bir tanesi "Temel sorunlar nedir ayrımcılık, özgürlük ve eşitlik gibi?" Katılımcılara göre meselenin kaynağı detaylıca değerlendirildi. Size yansıttığımız tabloda meselenin sadece bir güvenlik problemi olmadığını, adalet, özgürlük ve eşitlik zemininde çözülmesi gerektiğini söylüyorlar. Bu taleplerin karşılığının ancak hak merkezli bir çözümle mümkün olduğunu ifade ediyor gençlerimiz.

Ve yine, "Çözüm sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz yani bir umutla mı, bir

temkinlilikle ya da meseleye bir mesafeyle mi yaklaşıyorsunuz?" sorularını sorduğumuzda katılımcıların değerlendirmelerinde halkın çözüm için umudu açık ama doğru sonuçlanacağına dair tereddütlerinin olduğunu gençlerimiz ifade ediyor. Toplumun beklediği şey, inanın kıymetli vekillerim, yeni bir çözüm değil samimi, ilkeli, inanç temelli bir helalleşme sürecinin olmasıdır ve bu ankette gençlerimizin yüzde 28,5'i bu süreçten umutlu olduğunu, yüzde 11'i kararsız olduğunu, yüzde 26'sı inanmadığını, yüzde 8,4'ü inandığını, yüzde 25,4'ü ise kaygılı olduğunu ifade ediyor.

"Peki, bu çalışmada sivil toplum kuruluşlarının rolü ne olmalıdır?" diye sorduğumuzda katılımcıların yüzde 67,6'sı sivil toplumun süreci destekleyici ve katkı sunucu bir rol üstlenmesi gerektiğini söylüyor. Bu Kürt meselesinin artık sadece siyasetin değil, toplumun vicdanının da gündeminde olduğunu ortaya koyuyor. Sivil toplum siyasi kutuplaşmayı değil, toplumsal dayanışmayı büyütmelidir. Millî görüş geleneği her dönemde sivil dayanışmanın inşası için çabalamış, vakıf, dernek, sendika ve cami merkezli bir barış kültürü oluşturmuştur. Bu veriler gençliğin silahlı çatışma ve kimlik dayatması yerine, adalet eksenli bir toplumsal sözleşme istediğini göstermiştir.

Ve yine, en önemli sorulardan bir tanesi Kürtçenin kullanımıyla alakalı bir sorudur. Katılımcılara yöneltilen "Devletin Kürtçenin eğitim, yayıncılık ve kültürel alanlarda daha fazla kullanılmasına imkân tanınması gerektiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna verilen cevaplar ise şöyledir: Bu sonuçlar toplumun yüzde 82,6'sının Kürtçenin kamusal alanda daha fazla yer bulması gerektiği yönünde hemfikir olduğunu göstermektedir. Dil bir kimliğin en güçlü taşıyıcısıdır. Bu konuda gösterilecek anlayış ve fırsat toplumsal barışa en önemli katkıyı sağlayacaktır. Anket bulguları bize gerçekleri duymak, kalpleri anlamaktır gerçeğini hatırlatıyor.

Tabii, bu anket verileriyle birlikte gençlerin perspektifiyle çözüm önerileri nelerdir? Ülke tarihimizin son kırk yılında büyük bedellerin ödendiği bir mesele olan Kürt meselesinin nihayete ermesi için yapılan tüm çalışmaları takdirle karşılıyor, samimiyetle ve şeffaflıkla yürütülecek kardeşlik sürecine desteğimizi ifade etmek istiyorum. Çözümün temel sacayaklarından bir tanesi de devletimiz ile genç nesiller arasındaki güvenin yeniden inşasıdır. Biz inanıyoruz ki bütün insanlar haysiyet ve haklar bakımından hür ve eşit doğarlar. Kürtler ve Türkler aynı dinin mensubu, ortak bir tarihin çocukları, aynı kültürün renkleri ve aynı

vatanın evlatlarıdır. Aslına bakılırsa sorun milletimizde değil, bu milleti bölmeye, ayrıştırmaya çalışan hatalı yaklaşımlar, yanlış politikalar ve hastalıklı zihniyetlerdir. Kürt meselesinin köklü çözümü etnik, seküler veya ideolojik değil, İslami ve ahlaki bir yaklaşımla mümkündür. Bu da hak ve adalet eksenli bir bakış açısını zorunlu kılar. Bu nedenle köklü bir zihniyet değişimine ihtiyaç vardır. Türkiye'de ve coğrafyada tüm insanlığın saadeti temel insan haklarının kâmil manada sağlanmasıyla mümkündür.

Anadolu Gençlik Derneği ve Milli Gençlik Vakfı olarak çözüm yollarını şu başlıklar altında açıklamayı uygun buluyoruz:

Temel haklar: Hak anlayışının en önemlisi bizatihi insanın varlığıyla ortaya çıkan haklardır. Bu haklar doğuştan her insanın sahip olduğu doğal haklardır. Bu hakları 5 kısımda ifade edebiliriz: Birincisi yaşama hakkı, ikincisi ırz ve namusun korunması, mülkiyet hakkı, aklın korunması, inandığı gibi yaşama hakkı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ANADOLU GENÇLİK DERNEĞİ (AGD) GENEL BAŞKANI SALİH TURHAN - Bu 5 temel hak hangi inançtan, ırktan, mezhepten veya renkten olursa olsun değişmez insan haklarıdır. Bu hakların her koşulda korunması adaletin gereğidir. İnancı, ırkı, mezhebi ne olursa olsun, bütün vatandaşlarımıza temel insan hakları herhangi bir pazarlık konusu yapılmadan tanınmalıdır. Ana dil eğitiminin ve ana dil kullanımının önündeki engeller kaldırılmalı ve bu haklar anayasal güvence altına alınmalıdır. Halkın oylarıyla seçilmiş olan seçilmişler hakkında herhangi bir iddia varsa gereği hukuk devleti çerçevesinde yapılmalıdır. Toplumdaki bütün farklılıkların siyasi alanda kendisini ifade etmesinin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Yerleşim yerlerinin eski isimleri hangi dilde ise o isimle ifade edilmelidir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayınız, buyurun.

ANADOLU GENÇLİK DERNEĞİ (AGD) GENEL BAŞKANI SALİH TURHAN - Devletin merhameti ve vatandaşa sahiplik olgusunun her platformda gösterilmesi elzemdir. Bugünkü, faizi merkez alan, üretimden uzak sistem yerine üretimi esas alan, gelir dağılımı adaletsizliğini gidererek bölüşümde adaleti sağlayan bir ekonomik düzenin kurulması da şarttır. Üretilen millî hasılanın toplumu oluşturan kitleler arasında adil paylaşımı sağlanmalıdır. Devletin asli görevlerinden biri de budur. Devlet toplumun bir kısmını zenginleştirir fakat büyük bir çoğunluğunu

yoksulluğa mahkûm ederse asli görev yerine getirilmemiş olur. Bölgede işsizlik ve yoksulluk, sosyal yozlaşma ve çürüme gibi birçok sosyal soruna yol açan şey de ekonomik sebeplerdir. Bu da kitleler arasında çatışmaların ortamını hazırlar. Bu çerçevede Doğu ve Güneydoğu'daki gençlerimizin bölgede özel kalkınma programları tarafından...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayınız lütfen, buyurun.

ANADOLU GENÇLİK DERNEĞİ (AGD) GENEL BAŞKANI SALİH TURHAN - İşsizliğin önlenmesi ve istihdamın artırılmasına dönük yoğun çalışmalar yapılması gerekir.

Eğitim ve kültür açısından, yaşadığı çağı ve dünyayı iyi okuyan, sorgulayan, özgür düşünen, donanımlı, becerili, gelişmiş ve bunlarla birlikte millî ve manevi değerler ile ahlaki değerlerle teçhiz olmuş, insanlığa faydalı olmayı ilke edinmiş nitelikli nesiller yetiştirecek bir eğitim modeline ihtiyaç vardır.

Atlayarak devam ediyorum Başkanım.

Toplumsal barış açısından bir ülkede güvenliği sağlamak görevi devlete aittir. Devlet haricinde hangi gerekçeyle olursa olsun kişi veya kurumların silahlanması anarşiyi doğurur. Bir yanlış başka bir yanlışla giderilemez. Şiddet yoluyla hiçbir mesele halledilemez, bilakis daha büyük sorunları ortaya çıkartır. Tarih ve coğrafyamız bunun çok sayıda örneğine şahittir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ANADOLU GENÇLİK DERNEĞİ (AGD) GENEL BAŞKANI SALİH TURHAN - Devlet güvenlik tedbirlerini alırken insan hak ve onurunu zedeleyecek davranışlardan kaçınılmalıdır.

Son çağrımız, Kürt meselesinin kalıcı çözümü masa başında değil, milletin vicdanında inşa edilmelidir. Gerçek barış ekonomik yatırımlardan önce güven ve adalet yatırımlarıyla başlar. Bizler birlikte yaşamının onurunu yeniden tesis etmek için üzerimize düşen her türlü sivil sorumluluğa hazırız. Kürt meselesinin çözümü için gençlere yaklaşım, onları sorunun bir parçası değil çözümün öznesi olarak görmekten geçer. Bugün geldiğimiz noktada açıkça görülmelidir ki Kürt meselesi bir güvenlik değil, bir vicdan meselesidir. Çözüm tankla, tüfekte, inkârla değil imanla, adaletle ve kardeşlikle mümkündür.

Özetle millî görüşün yarım asırlık çizgisi bize gösterir ki adalet olmadan barış olmaz, kardeşlik olmadan birlik olmaz, İslam olmadan huzur olmaz.

Söz verdiğiniz için teşekkür ediyor, hepinizi hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Turhan.

Şimdi Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı (T3) Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Elvan Kuzucu Hıdır'a söz veriyorum.

Buyurun.

TÜRKİYE TEKNOLOJİ TAKIMI VAKFI (T3) YÖNETİM KURULU BAŞKANI ELVAN KUZUCU HİDİR - Sayın Meclis Başkanım, saygıdeğer milletvekilleri, sivil toplum kuruluşlarımızın değerli temsilcileri, kıymetli dinleyiciler; hepinizi saygı, sevgi ve hürmetle selamlıyorum.

Davetleri için Sayın Meclis Başkanımıza ve Komisyon üyesi değerli milletvekillerimize teşekkür ediyorum.

Terörsüz Türkiye sürecinin başlaması adına irade ortaya koyan Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'ye, sürece destek veren tüm siyasi parti genel başkanlarına gönülden teşekkürlerimizi sunuyorum.

Terörün sona erdirilmesi ve ülkemizin huzura kavuşması amacıyla yürütülen terörsüz Türkiye sürecinin başarıyla son bulmasını en içten dileklerimizle temenni ediyoruz.

Bugüne kadar terörle mücadele esnasında kaybettiğimiz tüm şehitlerimize Allah'tan rahmet, gazilerimize hayırlı, uzun ömürler diliyorum.

2016 yılından günümüze dek yaklaşık dokuz yıldan bu yana teknoloji geliştiren bir Türkiye hedefiyle tüm ülke genelinde çalışmalar gerçekleştiren Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı gençlerimizin Millî Teknoloji Hamlesine doğrudan katkı sağlayabildiği bir ekosistem oluşturmaktadır. Ortaokuldan itibaren herhangi bir ilimizdeki herhangi bir gencimiz bulunduğu ildeki DENEYAP teknoloji atölyesine başvurarak üç yıl süreyle 11 farklı disiplinde hafta sonları ücretsiz olarak teknoloji eğitimi alabilir, her yıl 64 farklı kategoride düzenlediğimiz TEKNOFEST teknoloji yarışmalarına başvurarak teknoloji şampiyonu olma hayalini gerçekleştirebilir. Teknolojinin Millî Takımları Destek Programı'yla yurt dışındaki teknoloji yarışmalarında ülkemizi temsil edebilir, Özdemir Bayraktar Millî Teknoloji Burs Programı'na başvurabilir, ürününü veya fikrini ticari bir girişime dönüştürme yolunda T3 girişim merkezimizden maddi destek ve danışmanlık desteği alabilir.

81 ilimizi kapsayan tüm bu faaliyetler teknolojinin sınırlı bir grup elit tarafından değil, ülkemizin tüm gençleri tarafından fırsat eşitliği çerçevesinde geliştirilebilmesi amacıyla yürütülmektedir. 81 ilimizde faaliyet gösteren toplamda 138 DENEYAP teknoloji atölyesinde eğitim alan gençlerimiz hafta sonları robotik kodlamadan yapay zekâya, elektronik programlamadan siber güvenliğe kadar 11 farklı alanda uzun soluklu bir uygulamalı öğretim sürecinden geçmektedir. Bu atölyelerimizde Hâkkari'deki bir öğrenci ile Edirne'deki bir öğrenci aynı içeriğe, aynı teknolojiye, aynı fiziki altyapıya ulaşma imkânına sahiptir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde yer alan 23 ilimizde 37 DENEYAP teknoloji atölyesinde geçmişte eğitim alan ve hâlen eğitim almakta olan toplam öğrenci sayımız 6.474'tür. Bu oran tüm Türkiye'deki DENEYAP öğrencilerimizin yüzde 22'sini teşkil etmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde toplam nüfusun ülke toplam nüfusuna oranının yüzde 17 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu bölgelerimizde eğitim alan öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

Bir yıl İstanbul'da, bir yıl Anadolu'da gerçekleştirdiğimiz TEKNOFEST organizasyonunun düzenlendiği şehirde büyük bir dönüşümü tetiklediğine, o şehirde bilime ve teknolojiye olan ilgiyi ve talebi arttırdığına her seferinde şahit olmaktayız. 2020 yılında Gaziantep'te düzenlediğimiz TEKNOFEST sonrasında bu ilimizde 6 DENEYAP teknoloji atölyesi, 4 bilim merkezi ve 1 çocuk üniversitesi faaliyete geçmiştir. 2018 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 23 ilimizden TEKNOFEST yarışmalarına başvuran takım sayısı yalnızca 76 iken, 2025 yılında bu sayı 71.976 takıma yani yaklaşık 300 bin gence çıkmıştır. Bugüne kadar düzenlenen tüm TEKNOFEST'lerde bölgeden toplam 1.800'den fazla takım finale kalmıştır. Her yıl yüzlerce projenin sergilendiği TEKNOFEST yarışmalarında ülkemiz gençliğinin girişimciliğe ve kalkınmaya doğru yeni bir yol inşa ettiğini yakından gözleme imkânı buluyoruz.

Yüksek teknoloji alanındaki bu yolculuğa ilişkin yüzlerce başarı hikâyesinden yalnızca birkaçını sizlerle paylaşmak isterim. Siirt Üniversitesinden Cezeri Otonom Takımı geliştirdiği derin öğrenme tabanlı sürüş sistemiyle Robotaksi Otonom Yarışmasında 568 takım arasından ilk 4'e girdi. Araç çevre güvenliği, nesne tanıma ve rota optimizasyonu sağlayan yapay zekâ modülleriyle Türkiye'nin otonom araç teknolojilerine katkı sağlamakta. Diyarbakır DENEYAP atölyesinden Geleceğin Yıldızları Takımı, Engelsiz Yaşam Teknolojileri

Yarışmasında Türkiye 1'incisi oldu. Yapay zekâ destekli engelleri aşan sistem projeleriyle engelliler için ayrılan otopark alanlarının yalnızca engelliler tarafından kullanılmasını sağlayan akıllı bir otopark çözümü geliştirdi. Takım aynı zamanda en iyi sunum ödülü aldı. Elâzığ'dan İpek Yolu Roket takımı roketlerin vazgeçilmez parçası olan ve daha önce yurt dışından temin edilen uçuş kontrol kartını tamamen yerli ve millî olarak geliştirdi. Takımın geliştirdiği uçuş kontrol kartı ROKETSAN tarafından test edilerek onaylandı. İpek Yolu Roket takımı bu kartı 100 takıma ücretsiz şekilde ulaştırarak Türkiye'de roket teknolojisinin gelişimine öncülük etti. Gaziantep'ten Alacamaker girişimi hava, kara ve deniz araçlarına otonom kabiliyet kazandırmak için açık kaynak kodlu karmaşık yazılımları anlaşılır hâle getiren donanımlar geliştirdi. Erzurum'dan For Physician girişimi hekimlerin kendi arasında vaka paylaşımı, klinik bilgi paylaşımı yapabilmesine imkân sağlayan bir dijital platform kurdu. 81 ilde 10 binden fazla üye hekim, 200 binden fazla vaka ve 1 milyonun üzerinde tıbbi yorum içeren girişim özellikle kırsal bölgelerde tek başına çalışan hekimler için önemli bir destek aracı olmayı hedefliyor. Şanlıurfa'dan Kodgirl Takımı Eğitim Teknolojileri Yarışması'nda ortaokulda derece elde etti. 2 kız öğrencimizden oluşan bu takım kültürel içeriklerle zenginleştirilmiş otonom bir eğitim otomasyonu geliştirdi. Buraya sığmayacak daha nice ulusal ve uluslararası başarılar, dereceler, birincilikler, şampiyonluklar ülkemizi ve milletimizi gururlandırmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki bölgelerimizde genç nüfusun ülke geneline oranla daha yüksek olması bu bölgedeki başarıların artarak devam edeceğini gösteren en büyük işarettir. Bizler inanıyoruz ki geleceğin dünyasına damga vuracak teknoloji şirketleri buradaki projeler arasından çıkacak. Yeter ki bizler gençlerimize imkân sağlayalım, onların önünü açalım.

Bu anlamda, merhum Özdemir Bayraktar anısına düzenlediğimiz "Bir Çocuk Gelsin Bir Uçağa Dokunsun Programı" ile kırsal bölgelerden festival alanına ulaşma imkânı olmayan çocuklarımızı özel otobüs kiralamak suretiyle tüm masraflarını karşılayarak festival alanına getiriyoruz. Bugüne kadar 240 binden fazla köy okulu öğrencimizi TEKNOFEST'le buluşturduk. Bizim jenerasyonumuz bir jet motorunu fiziken ancak lisansüstü eğitim döneminde görürken şimdiki gençlerimiz bunları ilkokul çağlarından itibaren yakından görüp inceleme imkânına sahip oluyor. İşte, tam da bu doğrultuda önümüzdeki yıl Güneydoğu Anadolu Bölgemize daha fazla katkı sunmak amacıyla TEKNOFEST 2026

organizasyonumuzu bu bölgedeki bir ilimizde düzenleyeceğimizi de burada ilk kez ifade etmek isterim.

2023 yılında yaşanan büyük deprem felaketinin ardından bölgedeki çocuklarımızın yeniden hayata tutunabilmesi için tüm gönüllü ekibimizle yoğun bir çalışma gerçekleştirdik. Adıyaman, Hatay, Gaziantep ve Malatya'da 13 farklı lokasyonda kurduğumuz eğitim çadırlarında binden fazla gönüllü öğretmenimizle 120 binden fazla afetzede çocuğumuzun gönlüne dokunduk. Bunun yanında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde 23 ilimizde toplam 5.228 öğrencimize eğitim, burs desteği sağladık. Şunu da önemle ifade etmek isterim ki gerek teknoloji yarışmalarında gerek bursiyer seçiminde gerekse DENEYAP öğrencilerimizin seçiminde objektif kriterlere göre hareket ediyor, tüm süreçlerimizi şeffaf bir şekilde yürütüyoruz. Vakıf olarak bizim için önemli olan tek şey ülkesini seven, ülkesi için çalışan, katma değer üreten iyi ve dürüst insanların sayısını artırmak.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, hepimizin malumu olduğu üzere yakın coğrafyamızda iki yıldan bu yana büyük bir soykırım yaşanıyor. Yüksek teknoloji ve yapay zekâ ne yazık ki Gazze'de bebekleri, çocukları, masum insanları katletmek için kullanılıyor. Ahlakın, adaletin ve vicdanın olmadığı, insan hayatının hiçe sayıldığı, teknolojinin zulüm ve soykırım aracına dönüştüğü karanlık bir döneme tanıklık ediyoruz. Etrafımızda yaşanan tüm bu savaşlardan ve tehditlerden gerekli dersleri çıkararak ülke olarak yeni bir dönemin kapılarını hep birlikte açacağımıza yürekten inanıyorum. Bizler doğusuyla, batısıyla, kuzeyiyle, güneyiyle, ülke olarak bizi biz yapan insani değerlerimizle her türlü sınamanın üstünden gelebilecek güce sahibiz. Uzun yıllardan bu yana devam eden terör sorununu bu anlayışla aşacağımıza ve bölge olarak tüm dünyanın gıptayla bakacağı teknoloji odaklı bir kalkınma hikâyesi yazacağımıza yürekten inanıyorum. Ülkemizin her çocuğuna eşit düzeyde imkân sunmak, her gencimizi bilimin, teknolojinin, eğitimin, refahın öznesi hâline getirmek bizim için bir tercih değil zorunluluktur. Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı olarak Mütevelli Heyeti Başkanımız Sayın Selçuk Bayraktar'ın liderliğinde bu yolda üzerimize düşen her türlü desteği ve katkıyı vereceğimizi belirtiyor, bu çabaya destek olan, katkı sunan herkese canıgönülden teşekkürlerimizi sunuyorum.

Saygılarımla.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ederim.

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 14

Şimdi sözü Genç Barış İnşacıları Derneğine bırakıyoruz. Bu dernek adına 2 arkadaşımız söz alacaklar.

İlk sözü Sayın Baran Yalçinkaya'ya veriyorum.

Buyurun.

GENÇ BARIŞ İNŞACILARI DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BARAN YALÇINKAYA - Sayın Başkan, saygıdeğer Komisyon üyeleri ve değerli katılımcılar; hepinizi Genç Barış İnşacıları Derneği adına saygıyla selamlıyoruz.

Biz 2020 yılında bir grup genç tarafından kurulan, barış kültürünü güçlendirmeyi, birlikte yaşamın olanaklarını çoğaltmayı hedefleyen bir gençlik derneğiyiz. Çalışmalarımızda temel ilkemiz farklı kimliklerden, inançlardan ve siyasi eğilimlerden gençleri bir araya getirip karşılaşma alanları yaratmak oldu. Bu kapsamda İzmir, Van, Diyarbakır ve Çanakkale gibi şehirlerde çeşitli çalışmalar yürüttük. Amacımız, birbirini hiç tanımamış gençlerin bir arada düşünmesini, konuşmasını ve üretmesini sağlamaktır. İlk bakışta 2020 böyle bir işe girişmek için zor bir yıl gibi görünebilir ancak o dönemde de genç kuşakların farklılıklarla temas kurmaya ve ortak bir gelecek tahayyülü geliştirmeye açık olduklarını gördük. Siyaset aradaki bağı kimi zaman zedelemiş olsa da bu toplumun birlikte yaşama iradesinin hiçbir zaman kaybolmadığını gördük. Çalışmalarımızda en çok dikkatimizi çeken şey bu bir arada yaşama potansiyelinin dışarıdan alınan çözüm modelleriyle değil bizzat bu toprakların kendi kültürel birikiminden ve günlük yaşam pratiklerinden yola çıkarak anlaşılabilmesi ve yeşertilebileceği oldu. Biz de belki zayıflamış ama bizim kuşağımıza kadar aktarılmış bu potansiyelin filizlenmesi için her zaman bir imkân olduğuna inanarak yola çıktık. Elbette, bir sivil toplum kuruluşu olarak bu alanları sınırlı imkânlarla kurabiliyoruz ancak asıl mesele bugün Kürt meselesi ve silahların susması bağlamında önemli bir eşiğe gelmişken bu tür karşılaşma alanlarının ülke genelinde planlı ve kapsayıcı biçimde oluşturulabilmesidir. Biz çok küçük adımlar attığımız da bile çok büyük karşılıklılar gördük dolayısıyla bu tür çabalar siyaset tarafından sahiplenildiğinde ülke genelinde çok daha güçlü bir etki yaratma potansiyeline sahip. Son on yılın deneyimi bu ihtiyacın ne kadar acil olduğunu açıkça ortaya koydu. Önceki çözüm sürecinin sona ermesiyle birlikte güvenlikçi politikaların ve sert söylemlerin egemen olduğu bir dönem başladı. Bu dönemin özellikle gençler üzerinde derin etkiler bıraktığını gördük. Ayrımcı dil ve kutuplaştırıcı siyaset yıllar sonra toplum içinde giderek daha geniş bir yankı

buldu. Günlük yaşamdan sosyal medyaya kadar pek çok alanda nefret söylemlerinin yaygınlaştırılması hem toplumsal öfkeyi hem de karşılıklı güvensizliği artırdı. Bu konu hakkında yapılan çeşitli araştırmalar da bu durumu gösteriyor. Yakın tarihli bir gençlik araştırmasında katılımcıların yüzde 50'sinden fazlası başka bir siyasi partinin destekçileriyle yakın arkadaşlık kurmaktan hiç rahat hissetmediğini söylüyor. Başka bir çalışmada da Kürt gençlerinin yüzde 72'si günlük hayatında farklı sıklıklarda kimliğinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını ifade ediyor. Durum böyle iken Kürt gençlerinin çoğunluğu da sosyalleşmelerini kendi kimlik çevrelerinde kuruyor. Bu veri az önce sözünü ettiğim siyasi konjonktür göz önünde bulundurulduğunda daha iyi anlaşılıyor.

Önceki çözüm süreci ve sonrasındaki yıllar bizim politik farkındalığımızın da şekillendiği döneme denk geliyor diyebilirim. 2013 tüm eksikliklerine rağmen Türkiye'de barış içinde yaşamının mümkün olabileceğini göstermesi bakımından büyük bir şanstı. Ardından gelen dönemin ağır insani maliyetine rağmen o süreç bize silahın değil demokratik siyasetin çözüm için bir kapı aralayabileceğini gösterdi. Bu inancın güçlenmesinde çok önemli rol oynayan bir ismi de anmadan geçmek istemiyorum. Demokratik siyasetin o dönemdeki en görünür aktörlerinden biri olan Sayın Selahattin Demirtaş hem Kürt toplumuna hem de genel olarak muhalif kamuoyuna o gün olduğu gibi bugün de süreci anlatabilecek ender isimlerden biri. Geniş bir kesimin de benzer düşüncüyü paylaştığını bilerek kendisinin toplumsal barışa önemli katkılar sunacağına inanıyoruz. Bu nedenle, sürece dâhil edilmemesinin sembolik ve pratik açıdan önemli bir eksiklik olduğunun da altını çizmek isteriz. Eş Başkanlığı döneminde Kürt siyaseti tarafından çözüm sürecine paralel olarak yürütülen Türkiyelileşme projesi bugün hâlâ Kürt gençlerindeki değişim ve Türkiyelilik kimliğini sahiplenme verileriyle de örtüşüyor. Kürt gençleri bir yandan kendi kimliklerini giderek daha güçlü biçimde sahiplenirken diğer yandan son derece Türkiyeli bir profil çiziyor. Bu ilk bakışta çelişkili gibi görünebilir ama aslında birbirini dışlamayan, aksine besleyen iki eğilimden söz ediyoruz.

Kürt gençleri Türkiye toplumunun bir parçası olduklarını hissettikçe tam da bu aidiyetten kaynaklı olarak eşit vatandaşlık ve adil muamele talep ediyorlar. Ana dilde eğitim gibi taleplerin meşruiyeti Kürt gençlerinin kendilerini bu ülkenin eşit yurttaşları olarak görmelerinden ileri geliyor. Dolayısıyla, bu taleplerin yükseliyor olması geçmişte öne sürüldüğü gibi bir radikalleşme değil tersine daha

kapsayıcı ve Türkiyelileşmiş bir zemini işaret ediyor. Bu meseleler gençler arasında bir tabu değil, daha önce burada Kürt Çalışmaları Merkezi'nin yaptığı sunumda ana dil talebinin Kürtlerde yüzde 80'e ulaştığını, Türklerin yarıya yakınının da buna sıcak baktığını dinlediniz. Önceki süreçlerin pozitif çıktıları ve Kürt siyasetinin ısrarlı çabası sonucu artık Kürtçe dersler okullarda seçmeli olarak öğretiliyor. Bunun için açılan kurslara veya üniversitelerdeki Kürtçe dil derslerine sadece Kürt gençleri değil merakı olan, bir Kürt'le karşılaştığında birkaç cümle de olsa konuşabilmek isteyen birçok genç arkadaşımız katılıyor. Bu yeni Türkiye manzarası gösteriyor ki gençler arasında bu konudaki mesafeler aşılmış durumda. Hâl böyleyken bu Komisyonda bir annenin Kürtçe konuşmasına izin verilmeyişi biz gençlerde bir şok etkisi yarattı. Özellikle de bu meselenin çözümü için toplanmış ve toplumsal rızayı her yaptığıyla etkileyebilecek bu Komisyonun böyle kritik bir zamanda bu tavrı sürdürmesi eski Türkiye reflekslerini hatırlatıyor. Biz de aslında bu yeni manzaranın canlı örnekleriyiz. Birimiz İzmir'den geldik, birimiz İstanbul'da okuduk, Ankara'da yaşadık, Diyarbakır'da, Mardin'de çalıştık. Türk ve Kürt gençleri arasındaki benzerlikler artık çok daha belirgin, deneyimler ortaklaşıyor, sorunlar ortaklaşıyor. Eğitimde yaşanan sorunlar, ekonomik sıkıntılar, geleceğe dair belirsizlikler; bütün bu alanlarda gençlerin gündemleri birbirine çok yakın. Türkiyelilik duygusu yalnızca kimlik düzeyinde değil karşılaşılan sorunlarda da ortak bir payda oluşturuyor.

Ezcümle, gençler olarak önümüzde yaşayacağımız aşağı yukarı altmış sene daha olduğunu düşünecek olursak bu çatışmanın sonlanması en çok da bizler için bir ihtiyaç. Bu yüzden, bu kuşağın Türkiye'den, sizlerden, bu Komisyondan beklentileri var. Bu beklentileri detaylandırılması için sözü çalışma arkadaşım Rona Şenol'a bırakmadan önce hepinizi saygıyla selamlıyor, davetiniz için çok teşekkür ediyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, sözü Rona Şenol'a bırakıyoruz.

Buyurun.

GENÇ BARIŞ İNŞACILARI DERNEĞİ TEMSİLCİSİ RONA ŞENOL - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ben de bugün bizleri buraya çağırarak çalışmalarımızı ve değerlendirmelerimizi paylaşma imkânı verdiğiniz için teşekkür ederek sözlerime başlamak isterim.

Bugün bu noktaya MHP lideri Devlet Bahçeli'nin çağrısı, 27 Şubatta

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı**İncelenmemiş Tutanaktır**

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 17

Abdullah Öcalan'ın yaptığı açıklama ve ardından örgütün fesih sürecini tamamlayıp sembolik bir silah yakma töreni gerçekleştirmesiyle geldik. Örgüt Öcalan'ın inisiyatifiyle hiçbir pazarlığa girişmeden ve ön koşul koymadan silahlarını bıraktı. Nitekim, bu, devletin de beklediği bir adımdı. Görüyoruz ki artık uzun süredir söylenen silahtan arındırıldıktan sonra aşamasına gelmiş bulunuyoruz.

Şimdi, burada bu Komisyonun dinleme faaliyetlerini bitiriyor olmasıyla birlikte yeni bir eşikteyiz. Komisyonun ve siz değerli üyelerin yaptığı dinleme çalışmaları son derece önemli olmakla beraber Baran Bey'in bitirdiği yerden devam etmek gerekirse artık kamuoyunun ve gençlerin sizlerden somut adım beklentisi var. Şimdiye kadar MHP lideri Devlet Bahçeli cesur çıkışlarıyla bu sürecin itici gücü ve arkasındaki en güçlü siyasi irade oldu. Öcalan'la İmralı'da yapılan görüşmeler ve İmralı heyetinin Cumhurbaşkanıyla görüşmeleri de bu iradeye paralel gelişmeler fakat geldiğimiz aşamada toplumun beklentisi iktidarın yeşil ışık yakmanın ötesine geçerek somut adımlar atması. Bu adımlar atılmadıkça toplumun desteği kırılğan hâle geliyor, sürekli tekrarlanan toplumun sürece güveni ve desteği arasındaki makas kapanmıyor. Oysa, yüzde 70'lere varan destek toplumun siyaset kurumuna açtığı bir alan olarak görülebilir ve buna dayanarak inisiyatif alınabilir. Siyaset inisiyatif kullanmadıkça halk aktif şekilde süreci sahiplenmiyor, halk sahiplenmedikçe de siyaset çekimser kalıyor, süreci zamana yayıyor. Bu kırılğanlık bir zaman kaybına da yol açıyor. Zaman kaybettikçe dezenformasyon ve spekülasyonlar artıyor, daha da önemlisi süreci sabote edebilecek dış faktörlere alan açılıyor. Yakın zamanda bir muhalif medya kanalında Öcalan'ın Demirtaş'ın çıkmasını istemediği yönünde bir haber yayımlandı. Haberden hemen sonra bu haber İmralı heyeti tarafından yalanlandı ama bu sırada kamuoyu bunu tartışarak zaman kaybetti ve odak kaydı. Yine, bir siyasi parti bu Komisyonda özerklik talep edildiğini iddia ederek benzer bir manipülasyona sebep oldu. Bu örnekler çoğaltılabilir. Bu risklerin önüne geçmenin yolu ise bu örneklerin yargı yoluyla susturulması değil elbette, siyasi bir çözümden bahsediyoruz. Siyasi irade gösterilmiş ve somut adımlar atılmış olsaydı, örneğin -yukarıdaki önce saydığım örneklerde- Demirtaş'ın serbest bırakılması sağlanmış ve Öcalan bu Komisyon tarafından bir şekilde dinlenmiş olsaydı her iki iddianın da yanlış olduğu birinci elden teyit edilmiş olacaktı.

Tekrar vurgulamak isterim ki bu Komisyon da süreci yürüten iktidar da

sürece destek veren partiler de Türkiye de bu iradeyi gösterebilecek imkâna sahiptir. Bu özgüvenle hareket edilirse süreç yürütücülerine yepyeni bir siyaset yolu açıyor, gelecek kuşaklara bırakılacak bir miras imkânı veriyor. Bu imkânların kullanılmayıp basit, kısa vadeli hesaplara başvurulması siyaseten de vicdanen de hata olur. Toplumu yeni döneme hazırlamak için somut siyasi adımların atılmasında en büyük sorumluluk iktidara düşse de tüm siyasi partiler bu süreci içtenlikle sahiplenmeli çünkü partiler tabanlarını ikna etmek ve yeni döneme hazırlamak için çalışmalar yapmadığında tabanın süreç karşıtı propagandalardan etkilenmesinin önü açılıyor.

Dernek çalışmalarımızın yanı sıra profesyonel olarak da bu sürecin özellikle medyadaki yansımalarını bir yıldır takip ediyoruz. Dikkat çekici bulgularımızdan biri şu: CHP yönetimi sürece dair olumlu adımlar attığında bazı muhalif medya organlarının ve çevrelerin söylemi tam tersine daha da sertleşiyor, bu da süreci takip eden tabanda şüpheciliği artırıyor. Bu tabloyu aşmanın yolu süreci savunmak için üstünkörü açıklamalardan değil toplumla doğrudan kurulan samimi bir iletişimden geçiyor. Bunun önüne geçmek için Kürt meselesinin ne olduğu açıkça anlatılmalı, çözüm perspektifi özgüvenle ortaya konulmalı ve yürütülen çalışmaların kapsamı hakkında şüpheyi yer bırakılmamalı. Öte yandan, CHP'ye yönelik operasyonların yürütülen süreçle eşzamanlı ilerlemesi toplum nezdinde operasyonlar ve süreç arasında bir neden sonuç ilişkisi kurulmasına yol açıyor ve süreç karşıtlığının zemini güçleniyor. Bu nedenle, sürecin ruhuna aykırı kent uzlaşısı davaları da dâhil olmak üzere bu baskı ve kargaşa ortamının sona erdirilmesi elzemdir. Süreci enfekte eden bu durum toplumda güven sorunu yaratan en önemli etkenlerden biri. Dolayısıyla, CHP'nin süreci kendi üyeleri ve seçmenleriyle birlikte aktif bir şekilde desteklemesinin yolu da önünün açılmasından geçmektedir.

Diğer yandan, iktidar kanadı da topluma süreci anlatmak için çeşitli çalışmalar yürütüyor fakat geçtiğimiz günlerde bu bağlamda çok önemli bir fırsatın kaçırıldığını da söylemek gerekir. Selahattin Demirtaş sürecin başından beri cezaevinden yolladığı mesajlarla, yazdığı yazılarla bu sürece açık desteğini sundu. Serbest bırakılması yönündeki üçüncü AİHM kararına itiraz süresi dolarken kamuoyunda serbest kalacağı beklentisi de yükselmişti, hatta iktidar kanadından bu yönde yorumlanabilecek açıklamalar da yapılmış, son güne kadar itiraz edileceğine dair bir emare kamuoyuna yansımamıştı. Daha da önemlisi, silahtan

arınma aşamasına geçilmiş olması sivil siyasetin bu çok önemli isminin de serbest bırakılmasını gerektirmeliydi. Yeni dönemde atılacak siyasi adımlar gençlerin bu değişim isteğini ve barış yönündeki enerjisini doğru kanallara yönlendirecek nitelikte olmalıdır. Bugünün gençliği çatışma ve şiddet ortamını kanıksamış geçmiş kuşaklardan farklı olarak yeni gerçekliklere daha kolay adapte olabilecek bir kuşak. Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip olması da bu anlamda büyük bir fırsat. Nitekim, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2250 sayılı Kararı da gösteriyor ki gençler çatışmalardan en çok etkilenen grup olmakla birlikte barışın kalıcı hâle gelmesi için en güçlü potansiyeli de taşıyor. Bu yüzden, bu grubu bundan sonraki aşamalarda sürece dâhil etmenin yollarını da aramalıyız. Bunlar üniversiteler, belediyeler, gençlik konseyleri ve sivil toplum vasıtasıyla yapılabilir. Örneğin, üniversitelerde belirlenecek gençlik elçileri süreci yürüten siyasi iradeyle birlikte çalışabilir, düzenli etkinlikler ve raporlamalarla sürece dâhil edilebilir. Bu sayede kamuoyunun ve özellikle de gençlerin -başlangıçta bahsettiğimiz- sürece pasif bir şekilde maruz kalan pozisyondan çıkartılıp sorumluluk alarak sahiplenmeleri sağlanmış olur.

Son olarak, ilköğretim çağındaki öğrenciler için müfredata barış, insan hakları ve birlikte yaşama dair içerikler eklenebilir. İlerleyen yıllarda ise tarih eğitimi Kürtleri de kapsayacak şekilde güncellenebilir çünkü nihayetinde anlatılacak olan yine Türkiye'nin ortak hikâyesidir.

Bu önerilerle birlikte bitirmiş olalım. Tekrardan bizi buraya davet edip çalışmalarımızı ve görüşlerimizi paylaşma fırsatı sunduğunuz için sizlere çok teşekkür ediyoruz.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Ben çok teşekkür ediyorum.

Sağ olun.

Şimdi Türkiye Gençlik Vakfı adına ilk sözü Başkan Yardımcısı Sayın Tuba Arslan'a veriyorum.

Buyurun.

TÜRKİYE GENÇLİK VAKFI (TÜGVA) BAŞKAN YARDIMCISI TUBA ARSLAN - Sayın Başkanım, Kıymetli Komisyon üyelerimiz, sivil toplum kuruluşlarının kıymetli temsilcileri ve çok değerli misafirler; hepinizi Türkiye Gençlik Vakfı adına en kalbî duygularımla saygıyla selamlıyorum.

Bugün burada sadece bir güvenlik meselesini değil, Sayın Cumhurbaşkanımızın riyasetinde ortaya konulan, bir gelecek ideali olan "terörsüz

Türkiye" vizyonunu konuşmak için bir aradayız. Bu ifade şüphesiz kuru bir slogan değildir; bu söz bir annenin çocuğunu okula gönderirken içinin rahat ettiği, bir babanın akşam eve dönerken huzurla nefes aldığı, bir gencin geleceğini korkusuzca planlayabildiği bir ülkenin adıdır, "terörsüz Türkiye" güçlü bir ailenin adıdır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın önderliğinde gelişen savunma sanayisi atılımlarımız, güçlü ordumuz ve buna bağlı olarak uluslararası ilişkilerde pekişen küresel belirleyici aktör rolümüz şüphesiz terörsüz Türkiye süreciyle birlikte harmanlandığında bizlere yeni bir çağın, huzur ve refah çağının kapılarını aralıyor. Cumhurbaşkanımız bu çağın adını "Türkiye Yüzyılı" olarak ilan etmiş ve bu vizyonu özellikle gençlere emanet etmiştir. Buradan hareketle, Türkiye, terörle mücadelede sadece teknik, güvenlik boyutunda değil aynı zamanda toplumsal dayanışma ve kültürel güçlenme boyutunda da örnek bir ülke olma yolundadır. Bu noktada sivil toplumun, özellikle de gençlik ve aile odaklı kurumların üstlendiği rol çok değerlidir. Biz TÜGVA olarak gençliği korumanın sadece onlara zararlı ideolojilerden uzak tutmakla değil aynı zamanda değerleriyle, kimliğiyle, inancıyla güçlü fertler hâline getirmekle mümkün olduğuna inanıyoruz.

Sayın Başkanım, kıymetli katılımcılar; terör örgütleri en çok umudu zayıflamış, geleceğe dair inancı sarsılmış gençleri hedef alır. Bizler TÜGVA olarak 81 il, 605 ilçede gerçekleştirdiğimiz ortaokul, lise, üniversite, kadın ve aile, çalışan gençlik, inovasyon gibi alanlarda yaptığımız çalışmalarla dolaylı olarak aslında kuruluşumuzdan beri terörsüz Türkiye sürecine, terörsüz refahı yüksek bir Türkiye sürecine hizmet etmek için var gücümüzle çalışıyoruz. Biz biliyoruz ki bir anne bilinçliyse, bir ailede sevgi ve adalet hâkimse bir gencin yolu asla karanlığa düşmeyecektir. Bu yüzden her faaliyetimizde annelere, babalara, öğretmenlere ve gençlere ulaşmayı, onlara farkındalık kazandırmayı, toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi amaçlıyoruz.

Sayın Başkanım, değerli üyelerimiz; bizler Türkiye Gençlik Vakfı olarak devletimizin ve milletimizin daima yanında durduk, durmaya da devam edeceğiz.

Sayın Başkanım, siz her platformda gençliğin önemini, eğitimin, bilincin ve dayanışmanın değerini vurguluyorsunuz; bu vizyon bizlere yol gösteriyor. Biz de bu vizyon doğrultusunda terörsüz bir Türkiye hedefine yalnızca güvenlikle değil bilgiyle, sevgiyle ve kardeşlikle katkı sunma gayretindeyiz. Bu minvalde 81 il teşkilatımızda bulunan avukat, hukukçu, sosyolog, psikolog, öğretmen olan

katılımcılarla genel merkezimizin yönetiminde bir çalışma grubu oluşturduk ve bu grupta inşallah detaylı bir şekilde çalışmalar yapmayı hedefliyoruz. Bu noktada da Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonumuzun, Meclisimizin çizdiği çerçevede, yol göstericiliğinde hem Komisyon hem de burada bulunan diğer sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle de birlikte, 300 bini aşan üyemizle, 81 il teşkilatımızla çalışmaya hazır olduğumuzu bildirmek istiyoruz. Göstereceğiniz yolda bütün teşkilatımızla, 1 milyonu aşan gönüllümüzle de inşallah bu süreçte aktif bir rol almak istiyoruz gençler olarak. Biz inanıyoruz terörsüz bir Türkiye, terörsüz bir Orta Doğu mümkün; yeter ki biz sevgiyi, bilgiyi ve kardeşliği çoğaltalım; yeter ki biz her genci, her aileyi, her insanı bu ortak hedefe inandıralım. Bu inançla ülkemizin geleceğine umutla bakıyor, TÜGVA olarak ülkemizin birlik ve bütünlüğü için var gücümüzle çalışmaya devam edeceğimizi bir kere daha ifade ediyoruz.

Ben, davetiniz için çok çok teşekkür ediyorum.

Sözü İsmail Hakkı Karagüzel arkadaşşıma bırakıyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Türkiye Gençlik Vakfı adına ikinci söz Başkan Yardımcısı Sayın İsmail Hakkı Karagüzel'de.

Buyurunuz Sayın Karagüzel.

TÜRKİYE GENÇLİK VAKFI (TÜGVA) BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL HAKKI KARAGÜZEL - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Kıymetli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; öncelikle bu anlamda toplantıya davetiniz için Türkiye Gençlik Vakfı adına teşekkürlerimi sunuyorum.

Bugün burada terörsüz Türkiye süreci çerçevesinde genç fikirlerin paylaşılması üzerine bir aradayız. Bu anlamda da geleceğe dair söz hakkı olan gençlere söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyoruz.

TÜGVA olarak bizler ülkemizin gençleri için sosyal, millî, manevi alanlarda çalışmalarımızı yürütüyoruz. Amacımız, gençlerin karakterli, üretken, millî ve manevi değerlere bağlı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamak. Bugün 81 ilde, 605 ilçede teşkilatlarımızla gençleri ortak bir hedef etrafında buluşturuyoruz. Bu hedef de güçlü, bağımsız ve üretken bir Türkiye'dir.

Tuba Hanım'ın bıraktığı yerden devam etmem gerekirse terörsüz bir Türkiye sadece güvenlik açısından değil toplumsal barış, eğitim, kültür ve kalkınma açısından da hayati önemdedir. Bu süreçle birlikte özellikle gençler arasında ideolojik kutuplaşmaların azaldığını; yerine sosyal, kültürel, akademik

faaliyetlerin arttığını görüyoruz. Artık gençlerimiz tartışmalara değil üretime ve geleceğe odaklanıyor. Üniversitelerde, liselerde ve gençlik merkezlerinde fikir üreten, mühendislik yapan, teknoloji geliştiren, kültür ve sanatla ilgilenen bir gençlik yükseliyor. Biz bu tabloyu terörsüz Türkiye sürecinin en somut kazanımı olarak nitelendiriyoruz çünkü terörden arınmış bir ülke, yarınlarını planlayan bir gençlik demektir.

Bu topraklarda binlerce yıllık bir medeniyetin bütünü olarak devam ediyoruz. Medeniyetlere de ev sahipliği yapmış bu topraklar. Zengin bir mozaiğe sahip bu topraklar. Kadim medeniyetimize rağmen tarihsel süreç içerisinde bu topraklarda farklı paradigmlar oluşuyor. Bu paradigmlar da yanında maalesef tek tipleştirmeyi getiriyor. Oysa biz Türkiye'nin geleceğini inşa ederken bize gerekenin sadece tek tipleştirme değil ortak paydalarda buluşmak gerekliliği olduğunu düşünüyoruz. Bu ortak paydanın da bizi bir arada tutan millî ve manevi değerler olduğunu düşünüyoruz ve inanıyoruz ki bu değerlerin en kapsayıcı ve en birleştirici zemini İslam ahlakıdır. Bu payda üzerine kurulan bir kardeşlik iklimi farklılıklarımızı tehdit değil zenginlik hâline getiriyor. Bölgede Kürt-Türk-Arap ittifakından ve kardeşliğinden söz edilecekse de bu ittifak ve kardeşliğe dayanak teşkil eden ortak paydanın ne olduğunun farkında olarak ve buna uygun bir zeminin inşa edilerek bunun çözüme ulaştırılacağını düşünüyoruz.

Haricen, Türkiye'nin sınırları şu anda sadece Türkiye'den ibaret değil; çevremizde geniş bir coğrafyada farklı durumlarla karşı karşıyayız. İstikrarı öncelemeye çalışıyoruz. Bu minvalde de Suriye'nin kuzeyinden İran'ın kuzeybatısına kadar olan bölgede barış hâkim olursa terörsüz Türkiye hedefinin kalıcı bir güvenlik çemberine dönüşeceğini düşünüyoruz. Bu süreçte komşu halklarla ortak insani ve kültürel paydalarda buluşmanın büyük bir önem arz ettiğini düşünüyoruz. Hakeza bu masanın, Türkiye'mizin mevcuttaki yeni Suriye hükûmeti ve PYD arasındaki herhangi bir ilişkiden de çok kolay bir şekilde etkilenebileceğini düşünüyoruz. Dolayısıyla sadece biz bu sınırlardan müteşekkil düşünmemeliyiz. Yanı başımızda farklı bir ortam var, atmosfer var; bunun da göz önünde bulundurulmasını sizlerden istirham ediyorum. Çünkü bölgedeki barış sadece askerî barışla değil gönül bağıyla da mümkün olacaktır diyorum.

Tüm bunlarla beraber, Sayın Cumhurbaşkanımıza, Sayın Devlet Bahçeli Bey'e terörsüz bir Türkiye idealinin başlatılması ve sürdürülmesindeki öncü duruşları için teşekkür ediyor; ayrıca, bu süreci istişareyle, diyalogla ve ortak

akılla yürütmek adına bugün burada bulunan tüm üyelere şahsım adına ve Vakfım adına çok teşekkür ediyorum. Biz TÜGVA olarak bu sürecin yanında olmaya, ülkemizin gençliğini bu hedef doğrultusunda yetiştirmeye devam edeceğimizi beyan ediyorum. Terörsüz Türkiye daha güçlü, daha üretken, daha umut dolu bir Türkiye'dir. Bu ülkenin gençliği geleceğini inşa etmeye hazırdır diyorum.

Bizleri davet ettiğiniz için tekrar teşekkür ediyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi Türkiye Gençlik Örgütleri Forumu (GOFOR) adına Genel Koordinatör Sayın Hasan Oğuzhan Aytaç'a söz veriyorum.

Buyurun.

GENÇLİK ÖRGÜTLERİ FORUMU (GOFOR) GENEL KOORDİNATÖRÜ HASAN OĞUZHAN AYTAÇ - Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim; Gençlik Örgütleri Forumu (GOFOR) adına söz alıyorum.

GOFOR, 57 farklı gençlik örgütünün ortak iradesini temsil eden bir platformdur. Biz bu konuşmayı hazırlamadan önce üye örgütlerimizden görüş topladık ve sizinle en çok ortaklaşılan görüşü paylaşmak istiyoruz. Gençler bu sürece ve bu Komisyona güvenmiyor. Gençler ile siyaset kurumunun arasındaki güven ilişkisi maalesef bitmiştir. Biz bu görüşlere katılarak ve sizlere hatırlatarak birinci barış sürecinde sürece katkı sunulması istenen insanlar daha sonra bu katkıları nedeniyle yargılandılar. Biz bugün burada maalesef kendimizi güvende hissetmeyerek bu konuşmayı tamamlayacağız. Neden bu güvensizliğin altını çiziyoruz? Çünkü barışın ve demokratikleşmenin toplumsal tabanı gençlerdir, bu sürecin etkileneği gençlerdir, bu masanın kurulmasına neden olan şey gençlerin ölmesidir ve o gençler bu masanın çözüm olduğuna inanmıyorlar çünkü bu masanın parçası değiller, Mecliste temsil edilmiyorlar. Meclisteki tüm genç vekiller bu Komisyona üye olsaydı bile burada hâlâ azınlık olacaklardı. Maalesef, hiçbir genç vekili bu hazırunda göremiyoruz. Bu nedenle, Komisyona önereceklerimiz gençlerin bu süreçten etkileneği değil bu süreci bizzat kurgulayan gençlerin özne olduğu yaklaşımla olacaktır.

Gençler bu sürecin nasıl öznesi olacak? Gençlerin barışın öznesi olması demek, bu sürece dâhil olması, bu süreci akranlarıyla tartışması demek. Örneğin, gençlerin üniversitede barışı konuşabilmesi demektir. Barış orada konuşulacak, orada örülecektir. Peki, üniversitelerde bugün ne oluyor? Bugün üniversitelerde derinleşen bir baskı var. Senelerdir terör ve güvenlik bahaneleriyle üniversiteler

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 24

abluka altında. 2015 sonrasında rektörlük seçimlerinin kaldırılmasıyla kayyım rektörler üniversite hareketinin baskılanması için elinden geleni yaptılar. 3 genç bir araya gelirse soruşturma baskısıyla karşılaştılar. Daha geçtiğimiz haftalarda Uludağ Üniversitesi ve Yıldız Teknikte öğrenci kulüpleri kapatıldı. Bu ortamda üniversitelerde barışı konuşmanın yolu var mı? İnanın biz bilmiyoruz.

Gençlerin bu sürecin öznesi olması demek, gençlerin barışı kamusal alanda konuşabilmesi demek. Gençler kamusal alanda barışı, siyaseti konuşunca ne oluyor? O konuşma adliye koridorlarında bitiyor. Gençler barış taleplerini dahi kamusal alanda dile getiremiyorlar ve dünyada hiçbir örneği yoktur ki hakkında konuşamadığınız bir barış süreci başarılı olsun.

Bugün DEM PARTİ'de, Cumhuriyet Halk Partisinde siyaset yapan gençler, Sosyalist Partide örgütlenen gençler, bu barışın siyasi söylemini kuran Kürt gençler yargılanıyor. Bu nedenle bu Komisyon gençlerin güvenine talipse önce onların söz hakkını ve siyasal öznelliğini tanımakla başlamalıdır. Bu Komisyon gençlerin güvenine gerçekten talipse aynı zamanda gençlerin seçtiği siyasetçiler görevlerini sürdürebilmelidir. Gençler özne olarak kabul edilmiyor, konuşamıyor, siyaset yapamıyor hatta seçtikleri temsilciler koltuklarından alınıyor. Eğer bugün barış sürecini konuşuyorsak önce bu iradenin güvencesini konuşmamız gerekiyor. Gençler temsil ettikleri siyasetin demokratik bir zeminde var olabileceğine dair güven istiyor fakat bu güvenin yerini kayyım yönetimleri, kapatılan alanlar ve susturulan sesler alıyor. Bu nedenle biz GOFOR olarak bu güvenin tahsisinin ve gençlerin öznesi olduğu toplumsal barışın güvenlik eksenli bir süreçten geçmediğini düşünüyoruz.

Bizce demokratikleşme ve gençlerin eşit yurttaşlık haklarının garanti altına alınması bu sürecin yegâne dayanağı olmalıdır çünkü demokratikleşme bizim için bir yöntem değil siyaset kurumuna güvenebilmemizin meşru tek yoludur. Bizim için demokratikleşme eşit yurttaşlık demektir. Şu an Türkiye'de gençlerin eşit yurttaş olmasının önündeki en büyük engel Anayasa madde 58'dir. Madde 58 bugün hâlâ gençleri koruma ve yönlendirme görevini devlete yüklüyor. Oysa demokratik bir ülkede devletin görevi gençleri sadece korumak ve yönlendirmek değil gençlerin kendi yönünü bulabilecekleri özgür alanları yaratabilmektir. Gençlerin eşit yurttaşlık talebi sadece madde 58'le çözülemez çünkü tek maddeyle Kürt gencinin kulağına fısıldanan "Okulda sakın Kürtçe konuşma." nasihatini değiştiremezsiniz. Kürt gençlerin yaşadığı sistematik ayrımcılıkla mücadele hayatın her alanında

çözüm bulmalıdır. Önce o gittiği okulda ana dilinde eğitim alabilmeli, o eğitimini aldığı ana diliyle bütün kamu hizmetlerinden yararlanabilmelidir. Bunun için de hayatın her alanında ayrımcılıkla mücadele etmek kamunun öncelikli görevi olmalıdır.

6701 sayılı Kanun'la kurulan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, ayrımcılığı kısıtlı bir şekilde tanımladığı için eşitliği sağlamakta şu an yetersiz kalıyor, birçok başvuruya yetkisizlik kararı veriliyor. Ayrıca bu kanun gençliği özel bir hak alanı olarak da tanımlamıyor. Bu nedenle barış odaklı bir eşitlik yasası gençlik boyutunu içererek yaş, kimlik, cinsiyet, cinsel yönelim ayrımcılığıyla etkili mücadele etmeli; mutlaka bağımsız denetim ve yaptırım gücü olan bir düzenleme yapılmalı. Bu çerçevede eşit yurttaşlık mücadelesinin, toplumsal cinsiyet boyutunun ele alınması elzemdir. Türkiye'de genç kadınların eşit yurttaşlık talebi yalnızca temsil ve katılımı değil kendi yaşamları üzerinde söz sahibi olması mücadelesiyle de şekilleniyor. Güvenlikçi politikalar genç kadınların özgürlük ve güvenlik taleplerini görünmez kılıyor. Şunu da hatırlatmak isteriz: Çatışma sürecinde genç kadınlar çoklu ayrımcılıkla karşı karşıya kalıyor; eğitim, istihdam, sağlık ve kamusal yaşama katılım hakları ciddi bir biçimde sınırlandırılıyor. Bu nedenle genç kadınların sürece aktif katılımı garanti altına alınmalı, İstanbul Sözleşmesi'ne acilen geri dönmeli, 6284 uygulanmalı, barış sadece erkekler arasında yapılan bir pazarlık olmaktan çıkarılmalıdır.

Bugün gençler için ifade özgürlüğü en temel meselelerden biridir. Bu konuda kurulabilecek en jenerik cümle de "Gençler artık konuşmaktan korkuyor." olur. Ama gençler konuşmaktan korkmuyor çünkü gençlerin karşılaşacağı hiçbir yaptırım onları bekleyen gelecek kadar karanlık değil. Barış için önce gençlerin söylediği sözün suç olmaktan çıkarılması gerekiyor.

Anayasa madde 34'le güvence altına alınan yurttaşların ifade ve gösteri yürüyüşü hakkı bugün 2911 sayılı Kanun'la sınırlandırılıyor. Şiddet içermeyen protestonun asla terör suçu sayılmayacağı netleştirilmeli çünkü barış, güvenlik refleksiyle değil toplumun güvenlik duygusuyla kurulur.

Türkiye'de üniversiteler geçmişten bugüne demokratik taleplerin filizlendiği alanlar olmuştur fakat bugün kampüslerde rektör atamaları yoluyla özerklik tamamen ortadan kaldırılmıştır, özgür düşüncenin önüne setler çekilmiştir. Çok uzak geçmişten bahsetmiyoruz sayın vekiller, yakın zamanda barış talep eden akademisyenler topluca ihraç edildi. Toplumsal barışın yeşereceği alanlarda

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 26

üniversite özerkliği acilen sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra topluluk ve öğrenci temsilcilikleri tanınmalı, üniversite yönetiminde söz sahibi olmalıdır. Ayrıca, ifade özgürlüğünü kullanan gençlere yönelik, öğrencilere yönelik soruşturma, uzaklaştırma, yurttan atılma, disiplin cezası yaptırımlarının kaldırılmasını talep ediyoruz.

Barışın öznesi olan Kürt gençler bölgede yoğun madde kullanımı bozukluğu sorunuyla karşı karşıyadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Uyuşturucuyla Mücadele Komisyonunun 2021 yılında yayınladığı araştırma raporuna göre, bölgede gençlerin uyuşturucu kullanım oranı diğer illere göre 2,5 kat daha fazla. Konuşmamın başından beri sıraladığım nedenlerle siyasal alandan uzaklaştırılan gençler uyuşturucuyla etkin mücadele edilmediği için sosyal alandan da uzaklaştırılıyor. Bu durum yalnızca bireysel bir sağlık sorunu değil aynı zamanda sosyopolitik bir gerçektir fakat bu gerçekliğe rağmen Gençlik ve Spor Bakanlığının uyuşturucuyla mücadele için ayırdığı bütçe Bakanlık bütçesinin yüzde 0,02'sidir, on binde 2'sidir. Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinin özellikle çatışmadan etkilenen bölgelerde gençlere yönelik uyuşturucuyu önleme ve rehabilitasyon programlarına sorunu etkili biçimde çözecek bütçenin ayrılmasını talep ediyoruz.

Sonuç olarak, Sayın Başkan ve sayın milletvekilleri, dakikalardır gençleri özne saymadan, gençlerin günümüz akut problemlerini çözmeden, temel hak ve özgürlüklerini garanti altına almadan barış sürecinin mümkün olmadığını anlattık. Bu, yeni bir yol değil; bu yol daha önce dünyada defalarca yüründü. Başarılı barış süreçlerinin hepsinde gençler barış sürecinde özne olarak konumlandılar, gençlerin taleplerini bu süreçlerde dinlemekle kalmayıp gençleri sürecin aktif katılımcısı hâline getirdiler. Kolombiya ve İrlanda örneklerine bakabiliriz burada; her iki ülkede de barış süreçlerinde sadece silahlar susmadı, gençlerle yeniden bir toplumsal sözleşme yapıldı. İrlanda örneğinde gençlik katılımı garanti altına alındı, Barış İçin Gençlik Konseyi kuruldu, gençlik örgütlerinin barış odaklı projelerine kamu fonu ayrıldı, büyük bir eğitim reformu yapılarak barış sadece bir devlet politikası olmaktan çıkarılıp eğitim kültürü hâline getirildi. Kolombiya örneğinde ise gençlik için Barış Yasası hazırlandı, bu yasayla gençler yerelde barış süreçlerinin öznesi olarak tanındı. Her belediyede bir Gençlik Barış Konseyi kurulması zorunlu hâle geldi. Silah bırakan gençler için yeniden entegrasyon programı başladı. Eğitim, istihdam, psikolojik destek sağlandı ve bu program kamu değil bizzat gençlik örgütleri tarafından yönetildi. Genç kadınlardan oluşan

Kadın Barış Ağı kuruldu. Bu sürecin toplumsal cinsiyet perspektifi de bu ağ aracılığıyla içerildi.

Gençlik Örgütleri Forumu olarak Türkiye'deki güncel sorunlardan, sahadaki gözlemlerimizden, sivil toplum örgütlerinin raporlarından ve uluslararası örneklerden ilham alarak süreçle ilgili taleplerimiz şu şekildedir:

Gençlerin ve gençlik örgütlerinin sürece aktif katılımı ve bu doğrultuda kamu kaynağına erişimi için bağımsız, evrensel standartlarda bir ulusal gençlik konseyi kurulmalıdır. Ulusal gençlik konseyi sivil olmalı, gençlik örgütleri tarafından kurulmalı ve kamu tarafından tanınmalıdır.

Genç kadınların sürece aktif katılımı garanti altına alınmalı, barışın öznesi olmaları için ek mekanizmalar kurgulanmalıdır.

Barış sürecinin toplumsallaşması için gençlik örgütlerinin yapacağı barış ve ayrımcılıkla mücadele projeleri için kamu kaynağı tahsis edilmelidir.

Anayasa'nın 58'inci maddesi, gençleri yalnızca korunması gereken bir kesim olarak değil, toplumsal yaşamda aktif biçimde, gençliğin öznelliğini tanıyan biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Yasama sürecinde alınacak kararlar ve yapılacak değişikliklerin gençlerin hayatına etkisini belirlemek için Türkiye Büyük Millet Meclisinde gençlik raportörlüğü mekanizması uygulanmalıdır.

2911 sayılı Kanun Anayasa madde 34'e göre yeniden yazılmalı, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasında engeller ortadan kaldırılmalıdır.

İfade ve örgütlenme özgürlüğü haklarını kullandığı için cezalandırılan gençler hakkında suçlamalar düşürülmelidir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun gençlerin sosyal medya paylaşımlarını ve barışçıl faaliyetlerini örgüt propagandası saymasına son vermeli ve yeniden düzenlenmelidir. Şiddet içermeyen ifade biçimlerinin tamamı suç kapsamından çıkarılmalıdır.

TCK'nin "Kamu Barışına Karşı Suçlar" başlığı altında yer alan maddeler gençlerin ifade özgürlüğü garanti altına alınacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Dezenformasyon yasası olarak bilinen 7418 sayılı Kanun'la beraber yapılan düzenlemelerin iptal edilerek ifade ve basın özgürlüğü güvence altına alınmalıdır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu yeniden düzenlenerek üniversitelerin özerkliği garanti altına alınmalıdır.

Eğitimin tüm kademelerinde ana dilde eğitim hakkı garanti altına

alınmalıdır.

Millî eğitim müfredatı gözden geçirilerek toplumsal barış, birlikte yaşam ve çok kültürlülük dersleri müfredata eklenmelidir.

Belediyeye kayyım atamaları derhâl sonlandırılmalı, 5393 sayılı Belediye Kanunu yeniden düzenlenerek gençlik meclislerinin kurulmasının zorunlu hâle getirilmesi, bu meclislerde barış sürecinin yerel ayağı olması kurgulanmalıdır.

Çatışma sürecinde, özellikle işsizlik nedeniyle sözleşmeli er, erbaş olarak orduya katılan binlerce genç için barış sürecinde istihdam politikaları geliştirilmelidir. Eğitim hakları gözetilmeli, psikososyal destek sağlanmalıdır.

Silah bırakan gençler için toplumsal entegrasyon ve rehabilitasyon programları kurgulanmalı; eğitim hakkı, okula geri dönüş, mesleki eğitim olanakları ve istihdam desteği bu sürecin temel bileşenleri olmalıdır.

Terörle bağlantılı suçlar dâhil olmak üzere çeşitli gerekçelerle eğitimini tamamlayamamış gençler için kapsamlı bir öğrenci affı çıkarılmalıdır. Çatışma bölgesinde büyümüş gençler, silah bırakan gençler, güvenlik güçlerinde görev yapmış gençler, cezaevinden çıkan genç siyasetçiler ve aktivistler, zorunlu göç ve yerinden edilme nedeniyle travma yaşamış gençler, çatışma nedeniyle yakınlarını kaybeden gençler için detaylı ve kapsamlı bir psikososyal destek programı hazırlanmalıdır.

7179 sayılı Askeralma Kanunu gözden geçirilerek zorunlu askerlik hizmetinin yerine alternatif kamu hizmeti düzenlemeleri yapılmalıdır. Gençlerin sorgulama ve kıstas şartı olmadan alternatif kamu hizmeti uygulamalarından yararlanmaları sağlanmalıdır.

Gençlerin yaşadığı hak ihlalleri ve yaşamını yitiren gençlerin hikâyelerinin kayda geçirilmesi için gençlik odaklı bir hakikat komisyonu kurulmalıdır.

Sonuç olarak, Sayın Başkan ve sayın milletvekilleri, biz gençler bu ülkenin geleceği değil bugünü olduğumuzu sizlere hatırlatmak isteriz. Barış, bizim üzerimizden konuşulacak bir konu değil, bizimle kurulacak bir ortaklıktır çünkü biz barışın bir aile fotoğrafına sığdırılmayacak kadar çeşitli olduğunu biliyoruz.

"Aile Yılı" adı altında yürütülen politikalar, gençleri birer özne değil, birer nesne olarak tanımlıyor. 2015'ten beri artarak devam eden kadın ve LGBTİ karşıtı politikaların son bulması temel taleplerimizdendir. Bugün LGBTİ'leri cezalandırmayı öngören on birinci yargı paketi taslağıyla güne başladık hepimiz. Hem on birinci yargı paketine hem de barışa el kaldıramazsınız. Genç kadınların

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 29

ve LGBTİ gençlerin varlığını yok sayarak barış inşa edilemez. Barış için kimse sırasını beklememeli çünkü biliyoruz ki barış masada imzalanmaz; sokakta, okulda, günlük hayatta yaşatılır. Biz gençler olarak barışı yaşatmak istiyoruz. Biz gençler olarak toplumsal barış için sorumluluk alıyoruz.

Teşekkürler dinlediğiniz için.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Bu oturumun son konuşmacısı Millî Türk Talebe Birliği Genel Başkanı Sayın Tahsin Başarı.

Buyurun Sayın Başarı.

MİLLÎ TÜRK TALEBE BİRLİĞİ (MTTB) GENEL BAŞKANI TAHSİN BAŞARI - Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri, kıymetli hazırın; 1916 yılında kurulan Türkiye'mizin en köklü gençlik teşkilatı Millî Türk Talebe Birliği adına hepinizi saygı, sevgi ve hürmetle selamlıyorum.

Bugün burada aziz milletimizin huzuru, kadim topraklarımızın birliği ve güzel ülkemizin geleceği adına söz almanın bahtiyarlığını yaşamaktayım.

Millî Türk Talebe Birliği kurulduğu günden bugüne kadar her türlü bölücülüğe, kardeş kavgasına, inançsızlığa ve kimliksizliğe karşı dimdik durmuştur. Bugün burada, farklı görüşlerin bir arada bulunduğu Gazi Meclisimizde şüphesiz ki yegâne amacımız milletimizin bölünmez bütünlüğünü muhafaza etmek adına elimizden geldiğince katkı sağlamaktır. Şüphesiz ki en yüce gayemiz bu milleti asırlardır bir arada tutan ruhu, bu ruhun mayasını ve bu mayayı oluşturan değerleri koruma davasıdır.

Terörsüz Türkiye hedefi, sadece güvenlik politikaları oluşturmak değil, toplumun her katmanında yeniden inşa edilmesi gereken bir bilinç meselesidir. Bizler inanıyoruz ki terörle mücadele sadece silahla değil bilinçle, yalnızca güçle değil ahlakla, yalnızca güvenlik tedbirleriyle değil toplumsal dayanışmayla kazanılır. İşte, tam da tarif ettiğimiz bu dayanışmayı ortaya koymak için yöntemleri konuşmak, engelleri aşmak ve neticede milletimizin sırtına küfe olan bu problemi kökten çözmek için buradayız.

Dünyanın göz bebeği bir coğrafyada yaşıyoruz. Bu coğrafyayı değerli kılan en büyük etmen taşına toprağına ekilen kardeşlik tohumlarıdır. Öyle ki bu topraklar tarih boyunca birçok medeniyetin, birçok dilin, birçok dinin ve daha nice birçok farklılıkların üzerine inşa edilmiş, nice birlikteliklere ev sahipliği yapmıştır. Gücümüzü dayandırdığımız, mazisi asırlara dayanan bu zenginlik ve bu birliktelik çeşitli şer odaklarının hedefi olmuş, bu topraklara nifak tohumları

ekilmeye çalışılmıştır. Ancak tarihe şahit bu milletin evlatları olarak eminiz ki kökü asırlara dayanan bu kardeşlik ağacı birkaç nifak tohumuyla solmaz, şer odaklarının paslı baltalarıyla zarar görmez, fitnecilerin zehirli diliyle yıkılmaz, yıkılamaz.

Son yıllarda değişen ve gelişen dünyada dijitalleşme terörün tanımını, şeklini ve ortaya çıktığı alanları da genişletmiştir. Milletimizin birliğini hedef alan terör faaliyetleri artık sadece dağda veya hudutta değil, sosyal medyanın derin çukurlarında da kendine yer bulmaktadır. Çağımızın terörü şekil değiştirmiş, siber saldırılar, dijital manipölasyonlar ve dezenformasyon hareketleri yeni birer silah hâline gelmiştir. Şer odakları dijital platformları ve modern dünyanın imkânlarını kullanarak toplumsal algıyı yönlendirmeye, milletimizin birliğini zedelemeye ve devletimizin güvenlik alanlarını hedef almaya çalışmaktadır. Bu nedenle, dijital bilinç eğitimi devlet politikası hâline gelmelidir. Gençlerimizin dijital mecraları kullanırken daha bilinçli ve millî bir anlayışla hareket edebilmesi için okullarda medya okuryazarlığı eğitimi kapsamlı olarak güçlendirilmeli ve sosyal medya üzerinden yürütülen kirli propagandaya karşı ulusal farkındalık kampanyaları yapılmalıdır. Çağımızı saran bilgi kirliliğine karşı gerçek bilgiyle, sağlam fikirle bilinçli bir dijital toplum inşa edilmelidir.

Terörün yalnız güvenlik değil aynı zamanda sosyolojik bir mesele olduğu gerçeğinden hareketle, üniversiteler, araştırma kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında güçlü bir iş birliği kurulmalıdır. Özellikle toplumu şekillendirme gücü göz önüne alındığında, sivil toplum kuruluşları bu meseleyi en önemli gündem hâline getirmelidir.

Bölgesel kalkınma, gençlik istihdamı, göç ve kültürel çözülme gibi konular terörün beslendiği zeminler olarak bilimsel temelde incelenmeli, elde edilen veriler devlet politikalarına yön verecek şekilde değerlendirilmelidir. Sorunlar yerinde tespit edilip çözüm stratejileri sahadan yükselmelidir.

Terörle mücadele yalnız güvenlik meselesi değildir; bu bir zihniyet, bir anlayış, kökü asırlara dayanan bir kardeşlik öyküsünü muhafaza etme davasıdır. Bu millet asırlar boyunca imanıyla, irfanıyla, kardeşliğiyle birlik ve beraberlik içerisinde bütün zorlukların üstesinden gelmiş, bütün fitnelere karşı ayakta durmayı başaramıştır. Şüphesiz ki bugün de aynı inanç ve aynı dirayetle yeni bir dirilişin eşiğindeyiz. Milletimizin bağrına saplanmaya çalışılan bu terör belası artık sadece silahla değil, algıyla operasyon yapmakta, propaganda, nefret ve

yalanla yürütölmektedir. O hâlde, yüreği kardeşlik, birlik ve vatan duygusuyla dolu olan bizler de kalemiyle düşünön, kalbiyle hisseden, dijital dünyada bu değeri savunan şuurlu nesiller yetiştirmekle mükellefiz. Bu süreçte yapılması gerekenlerden biri, milletimizin ortak değerlerinden müteşekköl bir fikir ve gönöl birliğini yeniden tesis etmektir.

Gençler üniversitelerde, sosyal medyada, gündelik hayatta "biz" bilincini güçlendiren bir anlayışla yetiştirilmelidir. Her kesimi kapsayan kardeşlik meclisleri, ortak değer platformları ve gençlik diyalog alanları kurulmalı, farklı görüşteki gençler aynı masa etrafında buluşturulmalıdır çünkü fikirde birlik sağlanmadan sahada bu huzur sağlanamaz.

Başka bir konu ise eğitim sistemimizde değer temelli, ahlak odaklı bir müfredat anlayışı geliştirilmelidir. Okullarda yalnız bilgi değil, vatan sevgisi, aidiyet ve millet bilinci kardeşlik ve beraberlik duyguları etrafında gençlere kazandırılmalıdır. Son iki yıldır uygulamaya konulan Maarif Modeli'nin gençlerimizde bu etkiyi sağlayacağına yürekten inanıyoruz.

Gençlik politikaları millî kimliği, inancı, merhameti esas alan bir anlayışla yeniden şekillendirilmelidir. Lise ve üniversite düzeyinde değer eğitimi merkezleri kurulmalı, vatan sevgisini ve insan onurunu işleyen kültürel faaliyetler desteklenmelidir.

Bu toprakların yeniden dirilişı kültürle olur. Bir millet kendi değerlerini yaşattıkça direnir, unuttukça çözölür. Gençler yerli edebiyatla, Anadolu irfanıyla, millî sanatla buluşturulmalıdır. Kültür merkezleri, kütüphaneler, sanat evleri gençlerin ilgi duyduğu modern araçlarla donatılarak edebiyat ve sanat aracılığıyla millî kimliğimiz diri tutulmalıdır.

Terörün amacı kardeşi kardeşe düşürmektir. O hâlde bu süreçte atılacak en güçlü adım dayanışmayı, paylaşmayı, kardeşliği, büyötmektir. Şehit ailelerine, terör mağduru vatandaşlarımıza, dezavantajlı kesimlere yönelik toplumsal destek programları güçlendirilmelidir. Yardım değil, yürek bağı kurulmalıdır. Kardeşliğin kök saldığı bu toplumda terör asla barınamaz.

Millî Türk Talebe Birliği olarak terörsöz bir Türkiye idealiyle gençliği merkeze alan 9 temel önerimizi milletimizin huzuruna sunuyoruz:

Gençlik dayanışma kurullarının oluşturulması: Her üniversitede ve yerel yönetimde gençlerin fikirlerini doğrudan karar süreçlerine taşıyacak gençlik danışma kurulları oluşturulmalıdır. Bu yapılar gençliğin sesini karar alıcıların

kalbine ulaştıracak köprüler olmalıdır.

Değer temelli ve bilinç odaklı eğitim anlayışının yaygınlaştırılması: Müfredatta ortak millî tarih, etik değerler, vatandaşlık ve adalet bilinci güçlendirilmeli, gençlere eleştirel düşünce ve sorumluluk kazandıran dersler yaygınlaştırılmalıdır.

Dijital güvenlik ve siber farkındalık programları: Lise ve üniversitede siber güvenlik atölyeleriyle dijital ihbar ve psikolojik destek hatları oluşturulmalıdır. Gençler dijital mecralarda millî şuurla hareket etmeyi öğrenmeli, siber tehditlere karşı donanımlı hâle getirilmelidir.

Aile yapısını güçlendirecek merkezlerin temini: Aile Yılı kapsamında psikolojik, hukuki ve sosyal destek sağlayacak aile danışma merkezleri kurulmalı, gençlerin kökleriyle bağı sağlam tutulmalıdır.

Kardeşlik kampları ve toplumsal bütünleşme projelerinin yaygınlaştırılması: Ülkenin dört bir yanından gençlerin bir araya geldiği kültür, sanat ve değer atölyeleri düzenlenmelidir. Bu buluşmalar etnik ya da bölgesel farklılıkları değil, ortak kaderi ve ortak ideali beslemeye yönelik olmalıdır.

Genç girişimcilik üretim akademileri oluşturulması: Kendi alın teriyle var olan gençlik hiçbir vesayete boyun eğmez. Bu sebeple Genç Girişimci Akademisi ve kooperatif atölyeleri gibi programlarla gençlerin üretkenliği, ekonomik bağımsızlığı ve dayanışma ruhu desteklenmelidir.

Rol model ve mentörlük ağlarının kurulması: Toplumumuzda önde gelen sporculardan, sanatçılardan, akademisyenlerden ve girişimcilerden oluşan millî mentorlük ağı oluşturulmalı, gençler tecrübe, ahlak ve vizyon sahibi rehberlerden destek almalıdır.

Ortak değerleri güçlendiren sosyal ve kültürel projelerin oluşturulması: Ortak kader yazarlık atölyesi gibi projelerle gençler aynı cümlede buluşmalı, vatan sevgisi, adalet duygusu ve merhamet bilinci artırılmalı, kardeşlik ve birlik duyguları güçlendirilmelidir.

Uzun vadeli gençlik politikaları ve izleme mekanizmaları kurulması: Kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı, gençlik politikalarının etkisi düzenli olarak ölçülmelidir. Stratejiler günü kurtarmak için değil, yarını inşa etmek için tasarlanmalıdır, devletin vizyonu gençliğin misyonuyla bütünleşmelidir.

Sözlerime son verirken en son şunlara da değinmek istiyorum: Bizler inanıyoruz ki bu topraklarda iman oldukça, bilgi oldukça, merhamet oldukça, birlik

ve beraberlik ve kardeşlik duyguları sapasağlam oldukça hiçbir terör faaliyeti tutunamaz, hiçbir fitne tohumu yeşeremez ve şer odaklarının hiçbir gayesi başarıya ulaşamaz. İçeride bu birliği, bu beraberliği ve bu kardeşliği temin edebilirsek diriliş tohumları yeniden yeşerir. Yeni yüzyıla millî, güçlü ve terörsüz Türkiye'mizin damgasını vurabiliriz. İçeride bu birliği ve beraberliği temin ettikten sonra şüphesiz ki sesimiz başta Filistin olmak üzere dünya üzerinde ayrımcılık, katliam ve şiddet gören bütün toplumlar için daha gür çıkar. İnaniyoruz ki bizler bu coğrafyanın evlatları olarak bir ve beraber olduktan sonra yalnız bu coğrafyada değil, dünyanın bütün coğrafyalarında şer odaklarının oyunlarını bozabilir, mazlum halkların elinden tutabiliriz.

Millî Türk Talebe Birliği olarak bizler kardeşliğin, birliğin, beraberliğin ve adaletin hüküm sürdüğü yeni bir yüzyıl kurmaya hazırız. O hâlde başlasın terörsüz Türkiye, başlasın şer odaklarına karşı birlik içerisinde hareket eden milletimizin yüzyılı, başlasın Türkiye Yüzyılı.

Teşekkür ediyorum.

Tüm katılımcılara saygılarımı sunuyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ediyorum.

Bu oturumda böylece 6 farklı gençlik teşkilatımızın temsilcilerinin görüşlerini dinledik. Bütün arkadaşlarımız gayet açık bir şekilde kendi baktıkları perspektiften bu sürece ilişkin kanaatlerini dile getirdiler.

Bizim genç arkadaşlarımızdan beklentimiz şudur: Bu sürece kendi çevrelerinizde, kendi etki alanınızda desteğin arttırılması için burada dile getirdiğiniz fikirleri kendi çevrelerinizde de dile getirerek sürecin hızlı bir şekilde tamamlanmasına katkı sunmanızı arzu ediyoruz.

Hepinizi ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum.

Şimdi ikinci oturumun hazırlıklarını yapmak için bir on dakika ara vereceğiz, ondan sonra da kadın derneklerimizi dinleyeceğiz.

Kapanma Saati: 15.40

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.08

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

----0----

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sayın milletvekilleri, Komisyonumuzun 15'inci Toplantısının İkinci Oturumunu açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

İlk sözü Hazar Eğitim, Kültür ve Dayanışma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Tülin Tezel Öztemel'e bırakıyorum.

Buyurun.

HAZAR EĞİTİM KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ TÜLİN TEZEL ÖZTEMEL - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; öncelikle Hazar Derneği olarak davetiniz için teşekkürlerimi iletiyorum.

Bugün burada ele alınan konu sadece siyasi değil derin bir insani meseledir çünkü barış, devletlerin ya da örgütlerin masasında değil, aynı zamanda insanların kalbinde kurulur. Onlarca yıldır devam eden Kürt-Türk çatışması bu ülkenin belleğinde derin izler bıraktı. Her iki tarafta da evlatlar toprağa düştü, anneler gözyaşı döktü; kimi askerdi, kimi öğretmen, kimi genç bir köylü çocuğu, hepsi bu toprağın evladıydı.

Dönemin Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından gündeme getirilen 2009 yılındaki Kürt açılımı sürecinde toplumda temkinli bir umut belirmişti. 2013'teki çözüm süreci ise bu umudu güçlendirdi. O dönemde yapılan anketlerde halkın yüzde 80'inin silahların susmasını istediği tespit edildi. Biz de sivil toplum olarak bu çağrının vicdani tarafında yer aldık. 2013 yılında Diyarbakır'da Ortak Geleceğimizin İnşasında Buluşan Kadınlar Programı'nı düzenledik. Farklı şehirlerden, farklı siyasi görüşlerden kadınlarla bir araya geldik. Dağda çocuğu ölen ile askerde çocuğu şehit olan analar yan yanaydı. Tek bir mesaj verdiler: "Artık analar ağlamasın." O gün gördük ki evlat acısının milliyeti yoktu, acının dili de yüreği de birdi. Ama aynı programda şunu da gördük: "Biz kardeşiz." demek bile artık birilerinin canını yakmaktaymış, kelimeler hepimiz için aynı şeyleri ifade etmiyormuş. Türkiye için çatışmanın bedeli ağır oldu; yüzlerce köy boşaltıldı, milyonlarca insan yerinden edildi. O göçlerin ağıtları hâlâ şehirlerin kenar mahallelerinde duyulabiliyor.

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 35

Uzmanlar, kırk yılı aşan çatışmaların yaklaşık 40 bin cana ve 350 milyar doların üzerinde ekonomik kaynağa mal olduğunu söylüyor. Bunlar sadece rakamsal veriler değil, yarım kalmış hayatların, göçlerin, eksilen umutların da hikâyesi.

Dün Cumartesi Anneleri vardı, bugün Diyarbakır Anneleri ve her daim ağlayan asker anneleri. Kısaca, bu ülkede yıllardır analar ağlıyor. Bu barış sürecinde bile çocuğunu bekleyen Diyarbakır Anneleri var, yıllardır çocuklarını bekliyorlar; dağa gitmiş çocuklarının akıbetini merak eden, çocuklarının sesine, kokusuna hasret olan anneler, yıllardır hayatlarını askıya almış, çocuklarının dönme umuduna tutunmuş anneler.

Hazar Derneği olarak oturma eylemine gittiğimizde orada yaşanan tarifsiz acıya şahitlik ettik. Bekleme çadırında 13, 14, 17 yaşlarında yani çocuk denecek yaşlarda, evlerinde bir şekilde dağa çıkan, çıkarılan çocukların annelerinin sessiz çığlığı yankılanıyordu. İstisnasız hepsi "Bizim de sesimizi duyurun." diye ricada bulunmuşlardı. Hazar Derneği olarak biz de 2015 yılında bu acılı annelerin sesini duyurmak için Türkiye Evlatlarını İstiyor, Dönüş Belgeselini çektik. O anneler, hepimizin altına imza atacağı şeyler söylüyordu: "Çocuklarımızın eline silah değil, kalem yakıştır." İçlerinde yıllardır haber alamadıkları evlatlarının mezarlarına bile razı olanlar vardı. Bu acıya kimse bigâne kalamaz, kalmamalıdır. Hiçbir anne böyle bir çileye, böyle bir travmaya mecbur bırakılmamalıdır.

Bunca yıldan sonra, Devlet Bahçeli'nin çıkışı, Sayın Cumhurbaşkanımızın iradesi ve DEM PARTİ'nin de olumlu yaklaşımıyla yeni bir şans yakaladık. Şimdi, bir kez olsun, siyasetin labirentlerinde dolaşmadan, sadece insan olarak bu sürece dâhil olmalıyız. Kısır siyasi çekişmeleri bir tarafa bırakmalı, ülkemizin geleceği ve huzuru için bu defa süreci daha itinayla yürütmeliyiz. Bu kez siyasi çıkarların değil, ağlayan annelerin yanında duralım. Anne sevgisini kendimize rehber edinelim, birbirimize şefkatle ve empatiyle yaklaşalım, hepimizin onurla yaşayacağı bir Türkiye idealini hep birlikte yeniden kuralım. Bu ülke artık Türk ve Kürt olarak iki ayrı kategoriye sığdırılamaz çünkü biz acılarıyla, sevinçleriyle iç içe geçmiş bir milletin akrabalık bağlarıyla birbirimize nüfuz etmişiz. Buradan bir ayrılık değil, birlikte umut dolu bir gelecek çıkarmaya gayret edelim. Millet de sizlerden bunları bekliyor.

Bugüne kadar çatışmanın acısını çeken, psikolojik yarasını taşıyan gençler, çocuklar var. Daha güvenli bir gelecek için, bu çocuklar için

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 36

rehabilitasyon imkânlarını gençlerin hizmetine sunmak zorundayız. Bugün, Suriye, Irak, Filistin gibi yangınlarla çevrili bir coğrafyada yaşıyoruz. Bu nedenle, Türkiye'nin iç barışı ve istikrarı sadece güvenlik değil, aynı zamanda bir varoluş meselesidir, ortak geleceğimizin riske edilmesidir. İçeride barışını kuramayan bir ülke dışarıda da güçlü olamayacaktır. Toplumsal barış ve adaletin yeniden tesisi için hep birlikte çalışmalıyız. Barış, sadece silahların susması değil, adaletin, hakikatin ve vicdanın sesinin yükselmesidir. Barış, ancak demokratik hakların güvencesi ve eşit vatandaşlık duygusuyla kalıcı hâle gelir. Barış ile demokrasi birbirini tamamlayan iki değerdir; barış adalet ister, demokrasi ister, vicdan ister. Bu süreçte kadınların ve sivil toplumun rolünden de faydalanılması gerekmektedir.

Barış, yalnızca devlet ile örgüt arasında yürüyen bir süreç değildir. Savaşların en büyük mağduru kadınlar olduğu gibi, barış sürecinin de en önemli aktörleri kadınlardır. Yapılan çalışmalar, kadınların yer aldığı müzakere süreçlerinin yüzde 35 daha uzun ömürlü olduğunu göstermiştir. Ayrıca, kadınların barış süreçlerine katkıları da bilinmektedir. Kolombiya, Liberya, Kuzey İrlanda'da yapılan müzakerelerde kadınların katkıları öne çıkmaktadır. Bu süreçte de kadınların ve STK'lerin gücünden faydalanmanın önemli olduğunun altını çizmek istiyoruz. Kadınlar ve sivil toplum kuruluşları sürecin hem vicdanı hem denetleyicisi hem de sürecin toplumsallaşmasının aktörleri olarak sürece dâhil edilmelidir. Barışın yolu, rahmetli Âşık Veysel'in de dediği gibi uzun, ince bir yoldur; sabırla, sağduyuyla örülür. Bu süreçte olası provokasyonlar, manipülasyonlar, güvensizliklere karşı tedbirli olmak ve sürecin itinalı yürütülmesi her kesimin sorumluluğudur çünkü güveni korumak onu yeniden kurmaktan daha kolaydır. Bu nedenle, barış süreci günlük siyasetin değil, ortak aklın ve kalıcı devlet politikalarının konusu olmalıdır. Birlikte yaşama ideali temelinde bir kararlılık sergilenmeli ve sürece adalet eşlik etmelidir. Hepimiz bu sürecin dürüst, şeffaf ve hesap verilebilir biçimde yürütülmesi için sorumluluk taşıyoruz.

Değerli milletvekilleri, bu ülkenin vatandaşları olarak bizler artık yeni acılar yaşamak istemiyoruz; silahların değil kelimelerin konuştuğu, öfkenin değil adaletin diliyle buluştuğumuz bir ülke istiyoruz. Yaşanan süreç bize bunu gösterdi. Barış, bir imza değil bir inanç meselesi, kararlılık meselesidir. Bu inancı koruyabilirsek bu ülkenin geleceğini de koruyabiliriz.

Barış sürecine katkılarından, çabalarından dolayı Sayın Sırrı Süreyya

Önder'i rahmetle anmak istiyorum. Barış için mücadele eden herkese bir vatandaş olarak, bir anne olarak, bir kadın olarak toplum ve ülkem adına teşekkür etmek istiyorum. Çocuklarımıza bırakabileceğimiz en güzel miras huzur ve barış içinde yaşanan bir Türkiye olacaktır ve unutmayalım, kazanan barış olursa kazanan Türkiye olacaktır.

Teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi adına ilk sözü Sayın Ruşen Seydaoğlu'na bırakıyorum.

Buyurun.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ RUŞEN SEYDAOĞLU - Sayın Başkan, Komisyon üyeleri, katılımcılar ve basın emekçileri; sizleri saygıyla selamlıyoruz.

Eminiz elli yılı aşan savaşa dair çok şey konuştunuz; ölenlere, faili meçhul olarak kaybedilenlere, OHAL ilanlarına, boşaltılan köylere dair sayıları burada defalarca duydunuz ama tüm bunların bir de görünmeyen bir yanı var: Bu bedeli en ağır biçimde kadınlar ödedi. Biz, bugün bunu görünür kılmak için buradayız. Raporumuzun kapsamlı hâlini size yazılı olarak iletiyoruz. Burada vakit darlığı nedeniyle, sözlü olarak kısaltılmış bir hâlini sunacağız.

Kadınlar bu savaşta öldürüldü, yakınlarını kaybetti, göçe zorlandı, gözaltına alındı, tutuklandı; işkenceye, tacize, tecavüze uğradı; yoksullaştırıldı, intihara sürüklendi, zorla göç ettikleri kentlerde ana dillerini konuştukları için ayrımcılığa uğradılar. Buna rağmen, her seferinde yaşamı yeniden kadınlar kurmak zorunda kaldı, hayatı devam ettirmenin de yas tutmanın da yükü onlara bırakıldı. Buna belki, son zamanlarda hepimizin tanıklık ettiği en çarpıcı örneklerden biri olarak 2016 yılında yetmiş dokuz günlük ablukanın ardından Cizre'nin dümdüz edilmiş Sur, Nur, Cudi, Yafes Mahallelerini gösterebiliriz. O dönem Barış İçin Kadın Girişimi olarak oraya gidildiğinde yıkık binaların önüne hüznle çökmüş erkekler ve yıkıntıların arasında enkazlardan topladıklarıyla yaşam alanı kurmaya, ateş yakmaya, üstünde bir şeyler kaynatmaya gayret eden kadınlar vardı. Sorduğumuzda "Beslenmemiz gereken çocuklarımız var, oturup üzülecek vaktimiz yok." dediler. Yani, kadınlar için hayatlarının yıkımına üzülecek vakit bile lükstü.

Bu Komisyonun barış için nasıl bir yasal çerçeve önereceğini tartışırken

kadınların bu deneyimlerini görmezden gelemeyiz. Kadınlar, bunu sadece çatışmada yaşamadı; yaşamlarını, bedenlerini savaş alanı hâline getiren politikalar barış arayışları sırasında da sürdürdü, sorgulanmadı. Örneğin, 2013-2015 yılları arasında çözüm sürecindeki güvenlikçi yaklaşımın kalekol inşaatları ve askerî sevkiyatların kadınlara yansması bambaşkaydı. Kadınlar Lice'de Barış İçin Kadın Girişimine kalekolların 1993 yılında Lice yakılırken kadınlara yönelik taciz ve tecavüzleri nasıl hatırlattığını, bu olayların tekrar yaşanması korkusunu nasıl alevlendirdiğini anlatmışlardı. Nitekim, son on yılda böylesi pek çok olay haberlere yansdı, davalar açıldı, Kürt kadınlara ve çocuklara yönelik cinsel suçlara ilişkin bu Mecliste birçok soru önergesi verildi. Bugün barıştan bahsederken bu gerçeklikle de muhakkak yüzleşmek gerekiyor.

Ekrandaki veriden de görüldüğü gibi, bu savaşta en çok yoksullaştırılan kesim kadınlar oldu. Savunma Sanayii Başkanlığı verilerine göre, 2002 yılından 2021 yılına kadar bu alanda toplam ciro 10'a katlandı. O hâlde sormak gerekiyor: Savaş kimleri zenginleştirdi? Çok yakında bu Meclis 2026 bütçesi üzerinde çalışmaya başlayacak. Örneğin, bu bütçe, kadınların yaşam alanında yaşadığı eşitsizliği gidermek için kullanılamaz mı? Bu rakamlarla kaç kreş, kaç kadın sağlığı merkezi, kaç sığınak açılabilir? Bu ülkede asgari ücret ve emekli maaşını düşününce, bir tarafta savaşa harcanan milyar dolarlar, bir tarafta açlık sınırının altında yaşayan halk gerçekliği var. Bu yoksulluğu kadınlar katmerli yaşıyor çünkü kadınların üçte 2'si zaten ücretli istihdamın dışında, çalışanların önemli bir kısmı kayıtsız veya yarı zamanlı; kayıtlı, tam zamanlı istihdam olanların ise yarısından fazlası asgari ücretli. Yani, cebine asgari ücretten fazla maaş girenler 10 kadından 1'i bile etmiyor. Burada görüyorsunuz, bunun bölgesel bir boyutu da var. Kadın istihdamının en düşük olduğu iller Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt. Burada, Türkiye geneliyle karşılaştırmayı da görüyorsunuz. Dolayısıyla, bölgesel savaşla Kürt illerinde 1990'lardan bu yana uygulanan kalkınmayı engelleme, göç ettirme, geçimlik ekonomiye el koyma politikası ve kadınların katmerli yoksulluğu arasında bir bağ var.

Bütün bu yaşananları göz önüne alarak kadınlar, barış mücadelesini ilmek ilmek ördüler. Bugüne kadar bu alanda kurulan inisiyatiflerden bazılarını listeledik. Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi bu mücadele deneyiminin birikimiyle ve içinde bulunduğumuz dönemin özgün koşullarını gözeterik barışta ısrar eden kadınların birlikteliğidir. Bugün burada bu bilgiyle konuşuyoruz. Bizim

için barış, Kürt sorununda tekçi ve güvenlikçi anlayışın terk edilerek demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü yaşamın kurulmasıyla mümkündür. Kurulması murat edilen yeni yaşam kadınları dışlayarak, eşitsizliği derinleştirerek, savaşın kadınlara ne yaptığını görmezden gelerek olmaz. Ayrıca, sürecin toplum için şeffaf ve öngörülebilir olabilmesi için devletin hangi adımları atacağı hâlâ belirsizliğini koruyor.

Biz kadınların bu adımlara dair sözü var: Şimdiye kadar üç acil talebimizi kamuoyunda, hatta bu Meclisin kapısında ifade ettik. Burada genişletilmiş taleplerimize geçmeden önce, barışın konuşulabiliyor olması için öncelikle askerî operasyonların durduğu, tezkerelerin iptal edildiği bir ortamın elzem olduğunu belirtmemiz gerekiyor.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve ilgili tüm kurumların yerine getirmesi gereken taleplerimizi Komisyonun dikkatine sunuyoruz:

Siyaset suç olmaktan çıksın, buna sebep olan Terörle Mücadele Kanunu ve ilintili maddeler kaldırılsın, hasta mahpuslar başta olmak üzere tüm siyasi tutsaklar serbest bırakılsın. Bugün son derece adaletsiz bir suç ve infaz rejimiyle karşı karşıyayız. Bir kadını öldürmekle tehdit eden erkek bir gün bile cezaevine girmezken veya her türlü infaz indiriminden faydalanırken milletvekilleri, siyasi parti başkanları, gazeteciler, akademisyenler, insan hakları savunucuları, belediye başkanları, demokratik haklarını kullanarak örgütlenen ve sokaklarda protesto eden öğrenciler, kadınlar, LGBTİ+'lar âdeta rehin tutuluyor. Bir yanda cezasızlık, bir yanda cezalandırma üzerine kurulu bu adaletsiz düzen barış açısından da ciddi bir risk teşkil ediyor. Neden mi? Çünkü siyasi konjonktür değiştiğinde barışı konuşmak bugün değilse yarın suç olabilir. Dün barış için mücadele eden arkadaşlarımız bugün cezaevinde ya da yargılanıyor. Bir yandan süreç yürütülürken, öte yandan "Kürtlerin belediye meclisinde temsil edilmesi" diye bir suç uydurulabiliyor. Bu, siyaseti suç hâline getirmek ve kişileri demokratik siyaset dışında yollar aramaya itmektir. Terörle Mücadele Kanunu tam da bunun aracı. 1991 yılında çıkarılan bu kanun hukuku askıya almanın, herkesi susturmanın bir aracına, siyasi iktidarların elinde bir silaha dönüşüyor, işkencenin normalleşmesine zemin hazırlıyor. Bu durumu, yakın zamanda, Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite, Türkiye'nin Beşinci Periyodik Değerlendirmesi kapsamında yayımladığı sonuç gözlemlerinde de doğruladı ve TMK kapsamındaki uygulamaların işkenceyi normalleştiği bir zemin olduğu için

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 40

bunun değiştirilmesine dönük tavsiyede bulundu. TMK'nin ve benzeri kanunların, örneğin 2911'in güçlendirdiği güvenlikçi rejim, kadınların ve bu ülkenin insanların yaşamını değil baskı aygıtlarının korunmasını önceliyor. Biz bunun yani güvenlik önceliğinin değişmesini talep ediyoruz.

"Güvenlik" denince önceliğin kadınları korumak olmadığını nereden mi anlıyoruz? Örneğin, 2024'te en az 315 kadının erkekler tarafından öldürüldüğü basına yansdı. Aynı yıl kadın sığınağı sayısında veya kadına yönelik şiddeti önleyici tedbirlere ayrılan bütçe oranında herhangi bir artış olmadı; tersine 6284 sayılı Kanun bile kimi çevrelerce tartışılmaya açıldı. Öte yandan, savunma ve güvenlik harcamalarına 2024 bütçesinde yüzde 150'ye yakın artış yapıldı. Bu ülkenin bütçesinin yüzde 10'dan fazlası savaşa gidiyor. Kadınların güçlendirilmesi için ayrılan pay ise 2025 yılında toplam bütçenin yalnızca on binde 3'ü kadar. Aslında, slayttaki sarı kısım içerisinde neredeyse görünmez durumda.

Yine, bu bağlamda, temel hak ve özgürlüklerini kullandıkları için tutuklananlar ve hüküm giyenler serbest bırakılmaksızın kalıcı bir barıştan bahsetmek mümkün değil. Bunların arasında kadınlar da var. Kadınlara yönelik katmanlı ayrımcılık tutuklanarak ya da hüküm giyerek de bitmiyor. Cezaevinde bulunan kadınlar, başta sağlığa, örneğin regl döneminde hijyenik ürünlere erişim olmak üzere birçok temel haklarına, ihtiyaçlarına erişemiyorlar. Cezaevi koşulları sağlıklı olarak girenlerin bile çok ağır hastalıklar geliştirmesine sebep oluyor. Zaten hasta olan tutuklu ve hükümlüler ise yaşamlarını yitirecek noktaya geliyorlar. Buna dair İHD verilerini de ekrana yansıtıyoruz.

Bunun kimi çarpıcı örneklerini yakın zamanda yaşadık. Aysel Tuğluk'u hepimiz biliyoruz. Bir üniversite hastanesinin koyduğu demans teşhisine rağmen, Adli Tıp Kurumu raporlarıyla cezaevinde tutulmuştu. Ağır kalp hastası tutsak Fatma Tokmak başka bir örnek. Fatma Tokmak 1996'dan beri cezaevinde, orada kalp hastası olmuş bir kadın. 2000 yılında ATK'nin "Cezaevinde kalamaz." raporu vermesiyle cezaevinden çıkıyor, doktora gittiğinde "Neden bu kadar geç kaldın?" deniliyor. Cezası onanınca ise 2005'te tekrar cezaevine giriyor. Bu sefer aynı ATK "Cezaevinde kalabilir." raporu veriyor. Diğer ağır hasta tutsakların hikâyeleri de bundan farklı değil.

İnsan hakları ve özgürlükleri esas alınan bir barış inşa edilecekse ceza infaz sistemi de bununla uyumlu hâle getirilmeli. ATK'nin siyasi bir baskı mekanizması olarak işlemesinin önüne geçilmeli ve bunun için tek karar merci

olmaktan çıkarılmalı, tam teşekküllü kamu hastanelerinin raporlarıyla hasta mahpusların serbest bırakılması sağlanmalı.

Siyasetin suç sayılması sebebiyle yaşanan katmanlı ayrımcılığın bir diğer boyutu da kişilerin aldıkları cezalar nedeniyle göç etmek zorunda bırakılmaları, fiilî olarak sürgün edilmeleri. Hâlbuki kadınların siyasete, yaşama ve bugün barış sürecinin toplumsallaşması için yapılacak çalışmalara katılımı bu yaşamın kadınlar için güvenli hâle getirilmesiyle mümkündür ve bu, aynı zamanda bir yükümlülüktür.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayın lütfen, buyurun.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ RUŞEN SEYDAOĞLU - Yazılı raporumuzda bunun yasal ve anayasal dayanaklarını tek tek sıraladık. Burada vakti verimli kullanmak adına girmeyeceğiz.

Tüm bunları göz önüne alarak siyasi tutsaklar, hasta mahpuslar ve bu duruma sebep olan yasaların iptali açısından talebimizi yineliyor, bu yolla güvenlik anlayışının dönüşümünün barışçıl bir ortam için temel bir gereklilik olduğunu söylüyoruz.

İkinci talebimiz: Tüm kayyımlar geri çekilsin, kayyım atanmasının zeminini oluşturan ve OHAL bahanesiyle yasalaştırılan Cumhurbaşkanı kararnamesi iptal edilsin. Normal bir hukuk düzeninde seçilmişlerin yerine atanmışların geçmesi, üstelik atanmış kişilerin tüm yetkiyi keyfî biçimde kullanması düşünülemez ama Türkiye'de 2016'dan 2024'e kadar 164 belediyeye kayyım atandı. Bunların 159'u DEM, HDP ve DBP belediyeleri.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayınız lütfen, beş dakika sürenizi uzattık şimdiye kadar.

Lütfen, buyurun.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ RUŞEN SEYDAOĞLU - Yani Kürtlere açıkça "Sizin seçme hakkınız yok." dendi. Bugün yine CHP belediyeleri dâhil 13 belediyeyi kayyım olarak atanmış valiler ve kaymakamlar yönetiyor. 17 belediye başkanı ise cezaevinde.

Biz kadınlar çok iyi biliyoruz, kayyım sadece bir idari müdahale değildir, eşitliğe de bir darbedir çünkü kadınların yıllarca mücadele ederek kurduğu sığınaklar, danışma merkezleri, eşitlik birimleri, kadın kooperatifleri ve daha

birçok hayati yapı bir gecede kayyımlar tarafından kapatıldı ya da işlevsizleştirildi. Belediyeler erkeklerin yönettiği, erkeklerin çalıştığı, üniformalı erkeklerin barikatlarla kapısında beklediği, kadınların giremediği tamamen erkek egemen alanları dönüştü. Yazılı raporumuzda Diyarbakır, Mardin, Van ve Batman'da yapılanları detaylı şekilde örneklendirdik. Bu slaytta...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayın lütfen.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ RUŞEN SEYDAOĞLU - Biliyoruz ki bu kayyımlar terör bahanesiyle atanıyor. Böylece kadınlara hizmet etmek de kadınların siyasi temsili de kriminalize ediliyor. 2024 seçimlerinde DEM PARTİ'den seçilen 30 kadın eş başkanın 15'i görevden alındı veya görevleri askıya alındı. 2019'da da "eş başkan" sıfatını kullanmanın kendisi silahlı terör örgütüne üye olmak sayılmış, on yıla varan cezalar istenmiş ve kayyım atamanın zemini oluşturulmuştu. Böylece kayyım süreci eş başkanlık sistemini yani kadının eşit temsiliyetini muğlak ve keyfî bağlantılarla terör suçu saymanın ve kadınların siyasete katılımını sistematik biçimde engellemenin bir yolu oldu ancak biliyoruz ki Türkiye'nin de taraf olduğu Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi 7'nci maddeyle kadınların siyasi ve kamusal hayata eşit katılımı için...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayınız.

Sekizinci dakikanız doldu, ilave sekizinci dakika.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) - Başkanım, kadınlara sınırsız süre.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Zaten yok, şimdiye kadar bir şey söylemedim çünkü ikinci arkadaşımız da söz alacak, onun da süresi var.

Lütfen tamamlayın.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ RUŞEN SEYDAOĞLU - Hâlbuki Türkiye'de tam da böylesi bir tedbir olan eş başkanlık uygulaması suç delili sayılıyor. Anayasa'nın hem Anayasa uyarınca Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin kanunlardan ve kanun hükmünde kararnamelerden üstün olduğunu hatırlatıyoruz. Dolayısıyla barıştan söz ederken bunların uyumlu biçimde seçilmiş başkanların, eş başkanların görevlerine iade edilmesini; yerel iradenin tartışmasız biçimde güvence altına alınmasını talep ediyoruz.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ederim.

Oturuma on dakika ara veriyoruz.

Kapanma Saati: 16.34

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 16.54

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

-----0-----

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sayın milletvekilleri, Komisyonumuzun 15'inci Toplantısının Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Bariş İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi adına ikinci sözü Sayın Feride Eralp'e veriyorum.

Buyurun Sayın Eralp.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Merhabalar, ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sunumumuz bölünmüş olduğu için taleplerimizi tekrar yansıttım. İlk iki talebi arkadaşım sunmuştu, ben de üçüncü taleple devam ediyorum. Mümkün olduğunca hızlı olmaya çalışacağım ama kadınların bariş sözü genelde zaten çok görünmez olan bir sözdür. O yüzden, süre konusunda bize yardımcı olmanızı da istirham ediyorum.

Üç: Sürecin altyapısı oluşturulurken tüm kimlik ve aidiyetler için eşitlik ve kapsayıcılık temel alınsın, bu kapsamda ana dilinde eğitim alma ve hizmetlere ulaşma önündeki engeller kaldırılsın. Kürtlerin eşit yurttaşlık temelinde haklarının kabulü, bu sürecin hukuki çerçevesi için elzem. Bu haklardan biri de hiç kuşkusuz ana dilinde eğitim ve kamusal hizmet alabilmektir. Bunun için, nüfusun beşte 1'inin yani 15-20 milyon insanın konuştuğu dilin kabul görmesi, inkârın ortadan kalkması gerekir. Eminiz, eğitim alanında çalışan sendikalar ve uzmanlar ana dilinde eğitime erişememenin çocuklar üzerindeki pedagojik ve psikolojik

etkilerine dair kapsamlı değerlendirmeler yapacaklardır. Kürtçenin resmî dil olarak tanınmasının Kürt halkı açısından yaygın bir talep olduğuna dair birçok anket ve çalışma da bulunuyor ama bu konunun bir de kadın boyutu var. Kadınlar için ana dillerinin eşit sayılmaması eşit yurttaş olamamak demek.

Ana dil neden mi bir kadın meselesidir? Çeşitli araştırmalara göre Türkiye'de bugün Türkçe bilmeyenler okuma yazma da bilmiyor. Okuma yazma bilmeyenlerin ise yüzde 80'inden fazlası kadın. Yansıttık ekrana. Bu duruma istatistik "Türkçe bilmemek" penceresinden bakıyor olabilir; bunun görünmez kıldığı gerçek ise kadınların kendi ana dillerinde örneğin Kürtçe iletişim kuruyor oldukları. Bunun elbette kuşak boyutu da var. Yaş ilerledikçe ve eğitim seviyesi düştükçe ana dilinde konuşma oranı artıyor ve bu nüfusu da ekseriyetle kadınlar oluşturuyor. Bu kadınlar hastaneye, karakola, herhangi bir devlet dairesine gittiğinde derdini anlayacak hiç kimseyi bulamıyorlar. Bunun en vahim sonuçlarından biri de Fatma Altınmakas cinayeti. Burada yansıttık; Fatma Altınmakas biliyorsunuz, öldürüldü. Muş'ta karakolda Kürtçe tercüman olmadığı için kocasının kardeşine ilişkin yaptığı şikâyetin doğru düzgün alınamadığı ortaya çıktı, fail serbest bırakıldı, o da kocası tarafından öldürüldü. Ama başka örnekler de var, onlara da raporumuzda yer veriyoruz, burada sıralamayacağım.

Bugün hâlâ pek çok şirket, yerel yönetim, hastane, karakol 15-20 milyonun konuştuğu bu dilde hizmet vermiyor. Bu ülkenin Meclisinde hâlâ bilinmeyen dil sayılıyor. Buraya gelen Barış Anneleri kendi ana dillerinde kendilerini ifade edemiyor. Bu ayrımcılık hemen ortadan kaldırılmalı. Ana dil sorunu eşitlik bakış açısıyla bu süreç kapsamında giderilmelidir. Bu topraklarda konuşulan dillerin herkes tarafından öğrenilmesinin, herkesin komşusuyla iletişim kurmayı dert edebilmesinin önü açılmalıdır. Bu sorunun çözümüne bir bölünme korkusuyla, insanlar dillerini konuşursa devletin elden gideceği algısıyla yaklaşılmamalıdır. Unutulmamalı ki bugün Birleşmiş Milletler üyesi 194 ülkeden 113'ünde birden çok resmî dil kullanılıyor. İngiltere, İspanya, Almanya, İsveç gibi ülkeler resmî dil statüsü tanımasa da ana dilinde eğitime yer veriyor. Bu ülkelerin birden çok eğitim dili veya resmî dile sahip olması çoğunluğun konuştuğu dilin yok olmasına yol açmıyor; tam tersine, ülkede eğitim seviyesinin artmasını, yabancı dilleri daha kolay öğrenen ve dünyaya daha kolay entegre olan kuşakların yetişmesini sağlıyor.

Bu noktada şunu da vurgulamamız gerekir: Tüm kimlik ve aidiyetler için

eşitliği temel almak elbette sadece Kürtlerin eşit olması anlamına gelmiyor. Eşitliğe karşı devletin en üst kademeleri eliyle yürütülen propagandanın son bulmasını da içeriyor. Eşit yurttaşlık kadınların eşitliğini, toplumsal cinsiyet eşitliğini, LGBT+'ların eşitliğini de içerir. Yoksa bir kesimin eşit sayılmadığı bir ortamda eşitlikten bahsetmek mümkün değil. Oysaki bu yıl ilan edilmiş Aile Yılı kapsamında bunun tam tersi bir politika yürütülüyor, eşitlik fikrinin altı siyaset eliyle oyuluyor. Bunun yansımalarını İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasında; Diyanetin önce kadınların giyim kuşamını, sonra miras hakkını hedef alan hutbelerinde; şiddetten uzaklaşmaya çalışan kadının aile ara bulucularına yönlendirilmesinde, evliliğe türlü teşvikin ardından boşanmaya çalışan kadınların nafakadan dahi mahrum edilmeye çalışılmasında ve daha bugün detayları haberlerde dolanan on birinci yargı paketiyle LGBT+ olmayı suç sayma çabalarında görüyoruz. "Bunun bu Komisyonun gündemiyle ne alakası var?" diyebilirsiniz ama eşitsizlik bir ülkenin refahına, istikrarına, iç barışına en büyük tehditlerden biridir. Afganistan'da, İran'da, Irak'ta defalarca kadınların ikinci sınıf yurttaş olarak görülmelerinin ve buna yönelik haklı isyanlarının nasıl emperyalist ülkeler tarafından bir müdahale alanı olarak değerlendirildiğini deneyimledik. Dolayısıyla kadınların eşitlik mücadelesinde kulakları tıkamanın, cinsiyetçi toplumsal rolleri, dayatmanın kalıcı bir barış açısından taşıdığı riskler göz önüne alınarak eşitlikçi bir perspektif benimsemenin ve İstanbul Sözleşmesi'ne dönmenin tam zamanı.

Dört: Bu sürecin gerektirdiği tüm alt komisyonlar gündeme alınsın. Hakikat ve yüzleşme komisyonu kurularak savaş suçları incelensin. Buna bağlı olarak cinsel şiddet faili üniformalı erkekler ve onları koruyup kollayan yapılar yargılansın. Zorunlu göçle boşaltılan, güvenlik bölgesi ilan edilen köyler sahiplerine iade edilsin, zararları tazmin edilsin.

Bugün, kurulmuş ve çalışmakta olan bu Komisyonun elbette gerçek anlamda barışın inşasına giden yolda ancak sınırlı bir rolünün olacağını biliyoruz. Bu çabanın bazı alt komisyonlar ve başka çalışmalarla geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bunun bir boyutu da cinsel şiddeti konuşabilmek. Evet, kadınlar savaşın pompaladığı, pekiştirdiği oldukça milliyetçi ve militarist bir erkeklik biçiminin gölgesinde yaşamak zorunda bırakıldılar. Kürt meselesinin çözümsüzlüğe sürüklenmesi ve bir güvenlik sorunu hâline getirilmesiyle hepsi silahlı erkekler olan özel harekâtçılar, bekçiler, polisler önce Kürt illerinde, sonra

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 46

giderek ülkenin her kentinde kamusal alanın belirleyicisi oldular. Bu kamusal alana kadınların ve kız çocuklarının erişimi bu erkeklerin varlığıyla kısıtlandı. Örneğin, kimi kız çocukları okullarının önünde üniformalı kolluk görevlilerinin cinsel tacizine uğramaktan korktu bu ülkede; bunu konuşmak zorundayız. GBT bahanesiyle kimlik bilgilerini öğrenen bu kişilerin sosyal medya üzerinden tacizini yaşadılar, cinsel şiddet sarmalına sürüklendiler. Bundan yalnızca birkaç yıl önce aynı JÖH'ler, PÖH'ler Cizre, Yüksekova, Nusaybin gibi kentlerde kadınların yatak odalarına girmişti. Çok yakınlarda Cevizlibağ KYK Kız Yurdunda gördüğümüze çok benzer şekilde, aynı böyle Gazze'de İsrail askerlerinin yaptığı gibi silahla, işgal pozu verir gibi, duvarlara, aynalara kadınların rujlarıyla tecavüz tehditleri yazılmış, iç çamaşırlarıyla fotoğraflar çekilmiş, sosyal medya hesaplarından açıkça paylaşılmıştı.

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Yok öyle bir şey! Ayıp ya!

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Bir kez daha hatırlatıyoruz: Cinsel şiddet ve cinsel şiddet tehdidi savaş silahı olarak kullanılamaz. Bu suçtur.

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Öyle bir şey yok! Bize hakaret ediyor ya! Bu, barış dili değil!

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Bu görüntüyü biz paylaşmadık Sayın Milletvekili.

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Bu, barış dili değil!

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Sayın Milletvekili, bu görüntüyü biz paylaşmadık, kendi sosyal medya hesaplarından alındı. Kendi sosyal medya hesaplarından alındı.

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Hakaret etmeyin!

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Kadınların cinsel şiddete uğradığı gerçeğiyle yüzleşmeden barışı konuşamayız; lütfen... Bu şiddet savaş alanında kalmadı.

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Bu, barış dili değil! Ayıp!

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Sayın Milletvekili, kadınların cinsel şiddete uğradığı gerçeğini görmezden gelerek barışı konuşamayız. Konuşmamıza izin vermezseniz, o zaman bu Komisyon buna bile tahammül gösteremezse bu Komisyon savaşı nasıl konuşacak? Bu şiddet savaş alanında kalmadı, gündelik hayatın içine kadar sızdı. Güvenlik adı altında

kameralarla donatılan kentlerde bir gösteri yürüyüşü...

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Değerli arkadaşlar, bir saniye.

Bakın, bu Komisyonda şimdiye kadar çok farklı görüşleri dinledik. Lütfen, konuşmacılar da burada Komisyonun ana konusu olan, barışın nasıl sağlanacağına ilişkin görüşlerini dile getirsinler.

Ben de Komisyon Başkanı olarak, Türkiye'nin herhangi bir yerinde münferit olarak gerçekleşmiş bir olayın, işgal altındaki Filistin'de İsrail askerlerinin yapmış olduğu işlerle benzetilmesini kategorik olarak reddettiğimi açıkça ifade etmek durumundayım. Böyle bir şey kabul edilemez, böyle bir şey Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında kullanılamaz.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Sayın Başkan, bu görüntüleri herkes izledi ve bunu tespit ediyor yani barışa hizmet etmek için değerlendirmelerde bulunuyor.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Ya, tamam da kardeşim yani böyle bir şey olmaz.

Siz sözlerinizi tamamlayın lütfen.

MURAT EMİR (Ankara) - Sayın Başkan, bir cümle...

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Buyurun.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Tekrar mikrofonum açıldı sanırım, konuşmaya devam edebilirim diye anlıyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Bir dakika...

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Pardon, duyamadım, kusura bakmayın.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Buyurun.

MURAT EMİR (Ankara) - Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, çok değerli konuklarımız; bugüne kadar bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak veya her bir siyasi partinin asla kabul edemeyeceği, onaylamayacağı, hatta duyduğunda sert tepki vereceği görüşler ifade edildi. Bunu büyük bir olgunlukla ve sabırla dinledik. Ben bu konuşulanlar bağlamında olmamakla birlikte yani bunu özel, bunun için söylemiyorum ama buraya gelen konuklar bizim çağırdığımız ve görüşlerini ifade etmek üzere gelen konuklar. Bizim bunları dinliyor olmamız onayladığımız anlamına gelmediği gibi, onları dinlemek gibi bir yükümlülüğümüz olduğunu da düşünüyoruz.

Teşekkür ederim.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) - Sayın Başkan, ben de basmıştım mikrofona.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Teşekkür ederim.

Bu, ilgili Komisyonun çalışmaları bağlamında çünkü biz tam da cinsel şiddet faillerinin araştırılması, soruşturulmasının da barış arayışının çok önemli bir parçası olduğunu düşünüyoruz. Lütfen tahammül gösteriniz.

Gülistan Doku beş yılı aşkın süredir, Feleknaz Keskin nisan ayından beri bulunamadı.

(Gürültüler)

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Lütfen bölmeyin. Sonra "Süremiz bitti." diyecekseniz, o sebeple bölmezseniz... Beyefendi, ben bu ülkenin bir vatandaşıyım. Bu ülkenin güvenlik güçleriyle ilgili konuşuyorum.

(Gürültüler)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Değerli milletvekilleri...

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Bu ülkenin vatandaşı olarak, bu ülkenin kolluğuna dair bu ülkenin Meclisinde konuşuyorum. Bunu da yapmamın yerinin burası olduğunu düşünüyorum. Bu Komisyonunda bu konular konuşulmayacaksa nerede konuşulmasını istersiniz?

Devam ediyorum, lütfen müsaade edin.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Usule dair bir şey söyleyebilir miyim?

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Değerli arkadaşlar, siz de arkadaşların anlayışına uygun bir şekilde lütfen sözlerinizi tamamlayın.

Buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Başkasının anlayışına göre konuşma olur mu Sayın Başkan?

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Hayır, estağfurullah yani arkadaşlarımızı herkes dinliyor burada, siz de görüşlerinizi net bir şekilde ortaya koyun, devam edin.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Bu gibi suçların zaman aşımına uğrayarak faillerin cezasız kalması engellenmeli. Bu konunun yakın bir dönemde gündeme gelmesi, 2020 yılında 18 yaşındaki İpek Er'in Uzman Çavuş Musa Orhan tarafından tecavüze uğradıktan sonra intihara

sürüklenmesiyle oldu ama bu tekil bir örnek değil ne yazık ki, "münferit" dediniz ama değil. Mesela, 2021 yılında Hakkâri ve Şırnak'ta uzman çavuş olduğu öne sürülen bir kişinin bazı görüntüleri ifşa etmesi üzerine bir çete yapılanması ortaya çıktı. Bir kadının katledildiği, bir kadının ölümünün şüpheli olduğu ve bir kadının intihar girişiminde bulunduğu öğrenildi. Sözünü ettiğimiz bu çete tek çete de değil. Mecliste bu konuların araştırılması için önergeler de verildi ama araştırma yapılmadı. Yazılı raporumuzda basından derlediğimiz başka örnekler de verdik. Bu örnekleri hiçbirimiz biz yaratmadık, basından derleyip topladık.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayın lütfen, buyurun.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Bunlar bir örüntüye, güvenlik politikalarının öteki yüzüne işaret ediyorlar ve kadınlara yönelik bu saldırı bir savaş politikası mı diye bizim sormamıza neden oluyorlar. Bunun bilinçli bir savaş politikası olduğunu düşündürten ise yapılan kimi tercihler. Burada tekrar uzun uzun anlatmayacağım ama 2016 yılında Barış İçin Kadın Girişimi Silopi'ye gittiğinde bir kız meslek lisesinin hemen yanındaki personel yurdunun boşaltıldığı, içine Jandarma Özel Harekât, Polis Özel Harekât mensuplarının yerleştirildiği, burada, okulda okuyan kız çocuklarının son derece rahatsız edildiği, kız öğrencilerle yan yana bahçelerde ama ayıran bir duvar olmadığı için âdeta aynı bahçenin içinde gibi oldukları ve kız çocuklarının bundan endişe duyduğu anlatıldı kadınlara, aileler bunu anlattılar. Bugün barıştan bahsederken bu cinsel şiddetle, böyle işlenen ve cezasız kalan suçlarla, buna imkân tanıyan güvenlik algısıyla, örneğin koruculuk sistemiyle yüzleşilmesi ve zararlarının tazmin edilmesi ciddi şekilde düşünülmesi gerekir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayın lütfen.

Üç dakika ilave süre verdim.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP - Son talebe geçiyorum.

Bu arada, yine yüzleşilmesi ve zararların tazmin edilmesi gereken bir süreç de zorunlu köy boşaltmalar ve bunlarla kadınların topraktan koparılması, mevsimlik tarım işçiliğine mahkûm edilmesi. Süreyi kullanmak açısından girmeyeceğim şu anda, çok defa bölündüğü için ne yazık ki sürem az kaldı.

Beş: Kadınların, Komisyon üyelerinin ve sivil toplumun Abdullah Öcalan

dâhil sürecin tüm taraflarıyla görüşmesinin yolu açılsın. Barış sürecinin savaşı taraflarla gerçekleştirilmesi gerektiği anlayışından hareketle, sürecin şeffaflaşması için bu Komisyonun, Abdullah Öcalan dair tüm taraflarla görüşmesi önemli gördüğümüz bir husustur. Abdullah Öcalan'ın Kürt halkı açısından etki gücü yüksek, iradesini temsil eden ve devletin doğrudan muhatap aldığı bir aktör olduğu göz önüne alınmalı. Burada altı çizilmesi gereken önemli noktalardan biri de sivil toplumun farklı kesimlerinin ve biz kadınların tüm taraflarla süreç bağlamında görüşmesinin, taleplerini ve eşitlik bakışını çözüm masasının esası hâline getirmesinin önünün açılması...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayın lütfen.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP -

Bunun da elbette bir hukuki çerçevesinin olması gerektiğini düşünüyoruz. Dünyadaki çatışma, çözüm ve barış süreçleri irdelendiğinde bu talebimizin anlamı görülür. Buraya yansittik. Bu deneyimleri elbette çokça duyduğunuza eminiz ama gösterdikleri şöyle bir gerçek var: Çatışma süreçlerinin kalıcı olarak çözülmesi için en güçlü toplumsal tabana sahip aktörlerin muhatap alınması bir zorunluluktur. Bu muhataplığın da hükûmetle sınırlı kalması yani Komisyonun buna dâhil olmaması, farklı toplumsal tabanların ve onları temsil eden siyasi partilerin sürece müdahil olamaması anlamına gelir. Biz bunun bir fırsatı heba etmek olduğunu düşünüyoruz. Tarafları muhatap almanın çok önemli bir boyutu da PKK'ye katılanların, bugün dağda olanların silahlanmalarına sebep olan koşulların ortadan kalkmasıyla birlikte, eşit ve güvenli bir biçimde sivil hayata dâhil olmasıdır.

Silah bırakma töreninde Bese Hozat yaptığı açıklamada demokratik siyasete katılım talebinde bulundu. Gerçekten de silahların geri dönülmez şekilde hayatımızdan çıkması için hepimizin, öncelikle siyaset kurumunun değişip dönüşmesi...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Beşinci dakikanızı, ilave beşinci dakikanızı verdim.

Bakın, her arkadaş, kendi süresi içerisinde ne söyleyecekse burada söylüyor. Kadınlar olduğu için bir pozitif ayrımcılık yaptık ama lütfen artık toparlayın

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP -
Bu talep son talep. Hemen toparlıyorum zaten.

Bu Komisyonda, silah bırakma ve sivil hayata dönüş üzerine konuşan uzmanlar olmuştur, olacaktır. Biz burada bir şeye dikkat çekmek isteriz, biz dikkat çekmezsek konuşulmayacağını düşündüğümüz için: Kadınlar için silahlanmaya sebep olan imha ve inkâr çok boyutlu ve yalnızca Kürt kimliğine yönelik ayrımcılık üzerine kurulu değil; pek çok kadın, bunun yanı sıra erkek egemen, eşitsiz bir toplumda, evde gördüğü şiddetten uzaklaşmak için, örneğin küçük yaşta zorla evlendirilmemek için, bir kadın olarak özgürleşmek için, erkeklerle eşit olabilmek için dağa gidiyor. Bu gerçekliği unutarak, yok sayarak bu hakikatin kadınlar için ne ifade ettiği anlaşılamaz. Bunu çok ciddi toplumsal yansımaları da var. Sivil hayata dönüş üzerinde düşünülürken, bunun yasal çerçevesi konuşulurken, geri döneceklerin Kürt olarak da kadın olarak da yeniden eşitsiz bir hayata dönmeyi kabul etmeyecekleri, bunu dayatmanın yeni çatışmalara zemin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP -
Son cümlem, bitiriyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Buyurun, son cümleniz.

BARIŞA İHTİYACIM VAR KADIN İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ FERİDE ERALP -
Bu 5 talebimizin duyulmasını istiyoruz.

Sözlerimize, barışın, kadınların savaşta yaşadıklarını hesaba katmadan, barışı kadınlarla birlikte, kadınlara tahammül ederek inşa etmeden, kadınların eşitliğini, güvenliğini, özgürlüğünü, barışın temel taşlarından biri hâline getirmeden mümkün olmadığını bir kere daha hatırlatırken şunu söylemek istiyoruz: Kürt kadın hareketinden, feminist hareketten, burada adını sayamadığımız on yıllardır bu alanda mücadele eden köklü kadın örgütlerinin bugün buraya davet edilmemiş olduğunu üzülmeye değer görüyoruz. Bu yaklaşımın eşit temsil ve katılımcılık ilkelerine aykırı olduğunu, kadınların sesini eksik duymak anlamına geldiğini hatırlatıyoruz ve dinlenmelerini talep ediyoruz.

Teşekkür ederiz.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Değerli arkadaşlar, bu Komisyonun çalışmalarının başından itibaren birkaç kuralı hep beraber ittifakla kabul ettik. Bunlardan biri, burada konuşan arkadaşlarımızı -kim gelirse gelsin- eyvallah, onları sonuna kadar kemaliedepile dinledik ancak konuşmacılardan da başından

itibaren şunu istirham ettik: Geçmişin acıları üzerinde konuşarak bugünkü barışı inşa etmemiz mümkün değildir. Burada, bu Komisyonda herkes konuştu, çok radikal fikirler dile getirenler oldu ama burada biz acılar üzerinden konuşacaksak binlerce saat konuşulabilir. Mesele, somut olarak biz bundan sonra aynı acılar yaşanmasın diye buradaki arkadaşlarımızla ortak bir kararlılık içerisinde, bütün partilerin ortak anlayışıyla hareket ediyoruz ve burada özellikle Türk devletini bütünüyle ilzam edecek olan, Türkiye Cumhuriyeti devletini bütünüyle ilzam edecek olan suçlamaların da bir faydası olmadığını, bunun bir sonuç getirmeyeceğini altını çizerek ifade etmek istiyorum. Herkesin diline dikkat etmesi lazım. Üslubu beyan aynıyle insandır. Hiçbirimiz buradaki diğerlerinin üzerinde kendi fikrimizi kabul ettirmek durumunda değiliz. Görüşlerimizi söyleriz, insanlar dinler; dinleyen dinler, dinlemeyen dinlemez ama sonuçta ortak bir çabanın içindeyiz. 86 milyonun tamamının; Kürtlerin, Türklerin, farklı etnik kökenden insanların ortak bir aidiyet içerisinde müşterek bir gelecek inşa etmesi için, aramıza sokulmuş olan bütün fitnelerin bir kenara bırakılması için çalışıyoruz. Terörün ortadan kalkması için, ilanihaye Türkiye'de artık terörün mevzubahis olmaması için gayret sarf ediyoruz. Bunun için, Allah rızası için herkes de diline dikkat etsin, fikrini söylesin ama diline de dikkat etsin.

Teşekkür ediyorum.

Türkiye İş Kadınları Derneği (TİKAD) Başkanı Sayın Nilüfer Bulut'u dinleyeceğiz.

Buyurun Nilüfer Hanım.

TÜRKİYE İŞ KADINLARI DERNEĞİ (TİKAD) BAŞKANI NİLÜFER BULUT - Sayın Meclis Başkanım, değerli milletvekilleri ve Komisyon üyeleri; Türkiye'nin bu yüce Meclisinde hepimizin geleceğini, çocuklarımızın yarınlarını, bir arada yaşama irademizi doğrudan ilgilendiren konuyu ele almak üzere biz kadınları davet ettiğiniz için sizlere teşekkür ediyor, saygıyla selamlıyorum.

Kendi konuşmama devam etmeden önce, benden önceki konuşmacı arkadaşşıma birkaç cümle söylemek istiyorum: Ben de yıllardır kadın hareketi içerisinde...

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) - Böyle bir usul yok Sayın Başkan.

TÜRKİYE İŞ KADINLARI DERNEĞİ (TİKAD) BAŞKANI NİLÜFER BULUT - Birkaç cümle değinip kendi konuşmama döneceğim eğer müsaadeleriniz olursa.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Devam edin, buyurun.

TÜRKİYE İŞ KADINLARI DERNEĞİ (TİKAD) BAŞKANI NİLÜFER BULUT - Ben de yıllardır kadın hareketi içerisinde çalışan... 2014 yılından beri Türkiye İş Kadınları Derneği gerek ekonomik anlamda gelişim gerekse terörün çözümüyle ilgili büyük çalışmalara imza atmıştır ve bu süreçte bütün bölgeyi Urfa'dan başlayıp Antep'e, Kobani'ye kadar, her yere kadar giderek kadınları dinlemiş, anneleri dinlemiş, terörist annesini dinlemiş, dağdaki çocuğun annesini dinlemiş, şehit annelerini dinlemiş bir STK'yız. Sizler anlattınız, devletin askeriyle ilgili görüşlerinizi üzerine koydunuz. Bana da o kadınlar, birebir orada yaşarken, yemek vermedikleri için kurşunlanan, göğsü parçalanıp duvarlara yapışan kadınları anlattılar, o hikâyeleri dinledik. Ben de buradan şunu söylemek istiyorum: Bugün bizler bir barış için bir masanın etrafında toplandık. Geçmişte, ayrıştıran, bizleri karşı karşıya getiren, savaştıran, anneleri ağlatan dili bırakıp gerçekten bu barışa katkı sunup ve bu son şansımız diye düşünüyorum.

Bunu söyledikten sonra hazırlamış olduğum konuşmama dönmek istiyorum.

Barış sadece silahların susması değildir; barış, aynı zamanda adaletin sesinin yükselmesi, eşitliğin tesis edilmesi, güvenin yeniden inşa edilmesi demektir ve biz biliyoruz ki barışın en kalıcı, en derin kökleri kadınların emek verdiği, topluma dokunduğu yerlerde filizlenir. Kadın doğuran, koruyan, büyüten, yaşatan bir varlıktır. Tarih boyunca çatışmalarda, savaşların, göçlerin, yıkımların ortasında hep kadınlar vardır. Aynı zamanda yeniden inşa eden, toplumları onaran, ayağa kalkan, saran, kollayan yine kadınlardır. Bu yüzden, barış süreçlerinde kadının sesi yalnızca bir temsiliyet değildir, barışın vicdanıdır, aklıdır, sürekliliğidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kadınların barışta oynayabileceği rolü anlamak için Türkiye İş Kadınları Derneği gerçekten buna çok büyük zaman ayırmıştır; toplumsal dayanışmanın, ekonomik kalkınmanın ve sosyal barışın da öncüsü olmuştur. Terörün gölgesinde yaşayan bölgelerde kadınların ekonomik hayata katılımlarını sağlamak amacıyla mikrogirişim destekleri vermiştir. "Kadın Eliyle Barış" projesini hayata geçirerek farklı etnik, kültürel ve inanç kimliklerinden kadınları aynı masa etrafında buluşturarak diyalog ve empati temelli ortak yaşam bilinci oluşturmuştur. Eğitim bursları ve istihdam projeleriyle genç kadınların geleceğe umutla bakabilmesi için somut fırsatlar yaratmıştır. Ulusal ve uluslararası platformlarda düzenlediği panellerde, terörün yalnızca güvenlik meselesi olmadığını, aynı zamanda sosyoekonomik ve insani bir mesele

olduğunu ısrarla vurgulamıştır. Nitekim, 2012 yılında AGİT, Avrupa Güvenlik İşbirliğinin düzenlemiş olduğu "Terörizme Yol Açan Şiddete Dayalı Aşırıçılık ve Radikalleşmeye Karşı Kadınların Rolü ve Etkinliği" yuvarlak masa toplantısına davet edilmiştir ve TİKAD'ın çalışmasıyla dünyada terörist ve terörizmin tek bir tanımlaması olması gerekliliğini kayıt altına aldırıştır. Bu çalışmalar göstermiştir ki kadının elinin değdiği her yerde güven artar, şiddet azalır, umut çoğalır.

TİKAD'ın yaklaşımı bize bir şeyi daha net olarak ortaya koyuyor: Terörle mücadele yalnızca silahla değil eğitimle, üretimle, adaletle ve kalkınmayla kazanılır.

Değerli Komisyon üyeleri, dünyanın farklı bölgelerinde yürütülen barış süreçleri gerçekten -İrlanda'yı örnek gösterirsek- kadınların etkinliğiyle hayat bulmuştur, tamamlanmıştır. Kadınlar, savaşın değil yaşamın diliyle konuşurlar; masaya oturduklarında güç paylaşımı değil yaşam paylaşımını savunurlar. Bu nedenle, barışın dili kadınla yumuşar, barışın zemini kadınla güçlenir. Kadının toplumsal rolü yalnızca bir sosyal mesele değil ulusal güvenliğin temelidir çünkü barışın sürdürülebilirliği toplumun yarısının sesinin duyulmasıyla mümkündür. Kadının dışlandığı bir toplumda barış ne yazık ki eksik kalır.

Sayın Başkan, Türkiye tarihi boyunca hem Doğu hem Batı arasında bir medeniyet köprüsü olmuş. Türkiye, farklı kültürlerin, inançların ve kimliklerin bir arada yaşadığı bir coğrafyada kök salmıştır. Bu konum Türkiye'ye hem büyük bir sorumluluk hem de benzersiz bir fırsat sunmaktadır. Barışı inşa eden örnek bir ülke olmak gerçekten Türkiye'ye çok yakışacaktır.

Barış, halkın kalbinde başlar, filizlenir, yeşerir ve hayat bulur. Kadınlar, gençler, sivil toplum ve yerel topluluklar sürece aktif olarak dâhil edilmelidir. Yerel uzlaşma komiteleri, topluluklar arasında diyalog merkezleri kurulmalıdır. Eğitim sistemine barış kültürü, insan hakları ve toplumsal empati dersleri eklenmelidir. Medya organları kutuplaştırıcı dil yerine, birlik ve diyalog temelli bir iletişim yaklaşımı benimsemelidir. Barış güçlü bir ekonomiyle olur, adil bir hukuk sistemiyle ve eşit fırsatlarla güçlenir. Kadınların siyasete, kamu yönetimine, yargıya, diplomasiye ve ekonomiye katılım oranları ve karar mercilerinde lider pozisyonları artırılmalıdır. Barış politikası yalnızca güvenlik politikası olarak değil sosyal adalet politikası hâline getirilmelidir. Bu Meclis de kadınların barış süreçlerine katılımını güvence altına alacak yasal düzenlemeler yapmalıdır.

Türkiye, barış diplomasisinde aktif bir aktör olmalıdır. Birleşmiş Milletler kadın barış ve güvenlik inisiyatiflerine daha büyük, daha güçlü katkı sunmalı; bölgemizde, özellikle Orta Doğu ve Balkanlarda kadın elçileri programları başlatılmalıdır. Kadınların öncülüğünde yürütülecek diplomatik girişimler Türkiye'nin yumuşak gücünü güçlendirmelidir.

Özellikle terörden etkilenen bölgelerde kadın girişimciliğini teşvik eden üretim odaklı fonlar oluşturulmalıdır. Bu fonlarla ilgili ben, yine Türkiye İş Kadınları Derneğinin yapmış olduğu iki örneği anlatmak isterim. Bunlardan bir tanesi TİKAD Yatırım AŞ olarak kurmuş olduğumuz Türkiye İş Kadınları Derneğinin üyelerinin fonladığı ve kendi işlerini büyütmek isteyen kadınlara borç vererek değil ortak olarak, hem mentorluk yaparak, pazarlar ayarlayarak uluslararası zemine taşımış ve birçok bölgede, Güneydoğu'da kadınlara destek olmuştur.

Şu anki yürüttüğümüz çalışma da kadın kooperatifleriyle ilgilidir. Özellikle deprem bölgesindeki umutlarını yitirmiş kadınlara tekrar umutlarını kazandırabilmek için yine kadınların yıkılan kooperatiflerinin binalarını yaparak, kaybolmaya yüz tutmuş kilim, halı dokumacılığını teşvik ederek kadınlarımıza finans sağladık ve şu an kadınlarımızın ürettikleri halıları pazarlarda özellikle uluslararası markalar da satmaya başlamıştır. Bunlara bir örnek Ralph Lauren, kadınlarımızın ürettiği bu halıları satmaktadır ve bu da bölgeye ekonomik anlamda büyük bir katkı sunmaktadır.

Terörü gerçekten destekleyen en önemli etkenlerden biri de bölgenin geri kalmışlığıdır. O nedenle de burada üretim odaklı, devlet ve sivil toplum örgütü birlikte bir fon oluşturarak bölgeye destek sağlayabilir.

Genç kadın diplomatlara yönelik müzakere, ara buluculuk ve kriz yönetim eğitimleri verilmelidir. Belediyeler bünyesinde kadınların liderliğinde yerel barış merkezleri kurulmalı, sosyal diyalog ve rehabilitasyon ve kültür projeleri yürütülmelidir. Sanat, edebiyat, sinema ve medya aracılığıyla toplumun her kesiminde barış kültürünü yaygınlaştıracak ulusal kampanyalar başlatılmalıdır. Dışişleri Bakanlığı bünyesinde kadın diplomat sayısının artırılması, kadınların uluslararası müzakere masalarında aktif rol alması sağlanmalıdır,

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biz biliyoruz ki bir ülkenin barışı sadece sınırlarının güvenliğiyle değil vatandaşların gönül huzuruyla, ülkelerine duyduğu umutla, güvenle ölçülür. Barış bir imza değil bir irade, bir anlayış, bir

vicdan meselesidir. Kadınlar da bu vicdanın, merhametin, sevginin taşıyıcısıdır. Kadınların liderliğiyle, üretkenliğiyle, akli ve sezgisiyle şekillenen bir Türkiye sadece kendi içinde değil bölgesinde de barışın, umudun ve dayanışmanın merkezi olacaktır. Sadece güvenlik politikası olarak değil insanlık projesiyle, adaletin, eşitliğin her kesimde sağlandığı, cinsiyet ayrımcılığının kalktığı, erkek egemen sistemin dayatılmadığı bir barış süreci biz kadınların beklentisidir. Unutmayalım ki bir toplumun gerçek gücü de gerçekten mutlu, huzurlu, üreten, güvende hisseden kadınlarıyla ölçülür. Kadının sesinin susturulduğu, kadının görüşüne yer verilmediği, kadının önemsenmediği, sadece PR malzemesi ve görüntü olarak öne konulduğu bir yerde asla ve asla ne barıştan söz edebiliriz ne de eşitlikten.

Ben barışın bu topraklarda yeniden yeşereceğine, kadınların bu sürecin öncüsü olacağına ve Türkiye'nin barışı sadece savunan değil inşa eden bir ülke olarak dünyaya örnek olacağına yürekten inanıyorum.

Tekrar bizleri davet edip dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi söz, 29 Ekim Kadınları Derneği Genel Başkanı Sayın Şenal Sarıhan'da.

Buyurun.

29 EKİM KADINLARI DERNEĞİ (29 EKD) GENEL BAŞKANI ŞENAL SARIHAN - Çok teşekkür ederim.

Lütfen, şu anda söyleyeceklerim süremden sayılmasın fakat bunu söylemezsem önemli bir eksiklik olacağı inancındayım: Burada bizi dinlemek üzere, bizim görüşlerimizi almak üzere hazır olan Komisyon üyelerimiz var. Bu üyelerimizden beklediğimiz şey, katılsalar da katılmasalar da madem buraya davet edildik, en azından -ki konuk değiliz, aslında buranın gerçek sahipleriyiz, halkın bir parçasıyız- bizim sözlerimize herhangi bir biçimde müdahale edilmemesi, yerlerinden herhangi bir biçimde tepkide bulunulmamasıdır. Bizim, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altına seçilerek gelmiş olan vekil arkadaşlarımızdan, vekillerimizden beklediğimiz budur ve şu unutulmamalıdır ki: Barış dille çözülür; dil kardeşliğin dilidir, kardeşliğin dili de gerçekçi bir dildir. Eğer gerçekleri örtterek konuşursak, burada mevcut olan arkadaşlarımızın gönülleri hoş etmek için burada bulunursak o zaman gelmiş olmamızın, düşüncelerimizi ifade etmiş

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 57

olmamızın da bir yararı olmayacaktır. Özür dileyerek bunu ifade etmek istedim.

Değerli Başkan, değerli üyeler, değerli basın ve sevgili emekçi arkadaşlarım, burada bizim için çalışan emekçi arkadaşlar; ben sözlerime barış için, her zaman barış için mücadele etmiş olan sevgili Milletvekilimiz Sırrı Süreyya Önder'i anarak, onun anısı önünde saygıyla eğilerek başlamak istiyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde, "Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu" adıyla kurulmuş olan bu Komisyonun gerçek adı ya da amacının ülkemizde onlarca yıldır süren Kürt sorununun çözümüne yönelik olduğu açıktır. Şiddet temelli olan bu sorun Kürt ya da Türk pek çok yurttaşımızın yaşamını yitirmesine ve geride acılı ailelerin kalmasına neden oldu. Bugün bu sorunun çözümü için 2'nci kez Hükûmet düzeyinde, Meclis düzeyinde bir adım atılıyor. Sorunun bütün bir ülke halkının sorunu olduğu gerçeğinden yola çıkılarak çeşitli çevrelerin görüşlerine başvuruluyor. Şunu öncelikle belirtmek isterim ki biraz önce diğer kadın arkadaşlarımda ifade ettiği gibi, anılan Komisyonun salt Parlamentoda temsil edilen siyasi parti temsilcilerinden oluşması yeterli değildir. Benzer sorunların yaşandığı ülkelerde -tırnak içinde söylüyorum- "çatışma çözümleri" diye adlandırılan süreçlere ülkedeki parlamento dışı taraflar ve demokratik kuruluşlar da dâhil edildiler, "üçüncü göz" olarak nitelenen kadın örgütlerine özellikle yer verildi, sürdürülen müzakerelerle kararlara ulaşıldı. Bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan Komisyon bu çevreleri kararlara katmadan salt düşüncelerini öğrenmek için onların görüşlerini açıklama fırsatı vermekle yetiniyor; ne yazık ki böyle, hatta buna olanak da sağlamıyor. Ben de şu anda 29 Ekim Kadınları Derneği Genel Başkanı sıfatıyla karşınızda bulunuyorum ancak öncelikle 90'lı yıllarda ülkemizin uzun süre yok sayılmış bir kentinde, Diyarbakır'da yaşadıklarımdan söz etmek istiyorum izniniz olursa çünkü buna da izin olmadığı anlaşıyor. Çocukları Diyarbakır Cezaevinde tutuklu olan, kentin tanınmış tüccarlarından Avşar ailesinden, aralarından 2 korucu, itirafçı ve bir astsubayın bulunduğu bir grup para talebinde bulundular. Bu para karşılığında çocuklarına cezaevinde iyi muamele edeceklerini söylemişler fakat aile bu söylemlere ikna olmamış ve para istemini karşılamamışlar. Daha sonra aynı ekip iş yerine gelerek askerî savcılıktan istendiği saviyla kardeşlerden Şerif Avşar'ı resmî araçla alıp götürmüşler, resmî bir araca bindirilmiş ve götürülmüş. Şerif Avşar'dan günlerce haber alınamamış, daha sonra bir çukurda cesedi bulunmuş. Buraya kadar hiçbir bilğim yoktu, Diyarbakır'ın zor günler geçirdiğinin

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 58

bilincindeydim, İnsan Hakları Derneğinden Akın Birdal arkadaşımız beni arayarak -ki o sırada Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanıydım- Diyarbakır'dan bir avukat arkadaşımız yerine Genel Başkan sıfatıyla benim davayı izlememin güvenli olacağını ifade etti. Ankara'dan yola düştüm, her gidişim bir korku filmine döndü. Kaldığım otelde sabaha kadar süren telefon tehditlerinden başlayıp beyaz Toroslarla kaçırılma teşebbüslerinden, havaalanında Ankara'ya dönmek üzereyken sırtıma silah dayanmasına ve "Bir daha gelersen seni vuracağız." tehdidine kadar sürdü bu saldırılar. Aile direndi, ben de direndim, bir avukat olarak direnmem gerekiyordu çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nde savunma hakkının korunduğunu kanıtlamam gerekiyordu. Sanık astsubayın uzun süre yakalanamayışı geldi arkasından, diğerleri ceza aldılar; buna benzeyen çok öykü var. İHD bombalanmıştı, ÇHD Başkanı olarak oraya gittim, tutanak tuttum ama sabaha kadar bir otele gitmeden o İHD'nin karşısındaki bir evde oturarak güvenliğimi sağladım. Vedat Aydın arkadaşımız katledildi, sonra arkasından başka şeyler geldi. Suruç... Gencecik kız ve erkek öğrenciler katledildiler. Fotoğrafın öbür yanında yaşamını yitirmiş, sakat kalmış nice masum asker, öğretmen, anne, genç kız, delikanlı oldu. Cumartesi Anneleri devam ediyor, ardından Diyarbakır Anneleri kuruldu ve sonra ben Maraş'a, Çorum'a, Sivas'a, Gezi'ye, Gar'a, Merasim Sokak katliamlarına tanıklık ettim, avukatlık yaptım. Geride kalan iç yakan acılar, yalnızlıklar, kapanmayan dava dosyaları, ulaşılamayan adalet, belki de bu Komisyona en çok Adalet Komisyonu adı yakışır çünkü barışın olmazsa olmazı adalet ve adaletin de olmazsa olmazı demokrasidir diye düşünüyorum.

Barış için demokrasi; bu benim ara başlığım. Bugün Komisyonunuz barışa giden yolun demokrasiden geçtiği saptamasıyla öncelikle demokrasinin nasıl geleceğine ilişkin görüş ve önerilerimizi dinlemek istiyor ya da ben öyle varsayıyorum. Bugün Anayasa'mızda güvence altına alınmış olan seçme ve seçilme hakkıyla bu kürsülere gelmiş yani şu anda sizin oturduğunuz masalarda oturması gereken pek çok vekil arkadaşımız öncelikle dokunulmazlık hakları sebebiyle gadre uğradılar. Oysa milletvekillerinin ilk görevi bu hakkı kesin bir güvenceye kavuşturmaktır, bunun için mücadele etmektir. Halkın kendilerine verdiği söz hakkını bizim için, kaygısız ifade edebilmek için bu özgürlüğü güvence altına almaktır. Bu hak parlamenterler için dahi bir tehditle engelleniyorsa ve seçilmiş vekiller cezaevlerinde bulunuyorsa orada yurttaşlar için nefes almak

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı**İncelenmemiş Tutanaktır**

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 15/10/2025

Sayfa: 59

olanaklı değildir. Daha da önemli olarak barış için yol aranırken Anayasa Mahkemesi kararlarına karşın Demirtaş, Yüksekdağ, Atalay, Kavala, Mater, Kozağaçlı hâlâ cezaevinde tutuluyorsa bunu nasıl barışa giden bir yol diye açıklayabilirsiniz?

Ara başlığım kayyum egemenliği... Seçme ve seçilme hakkı gasbına olanak veren olağanüstü hâl dönemlerinden kalmış olan hukuksuz düzenlemelerle, seçilmiş belediye başkanlarının cezaevlerine alındığı ve yerlerine kayyum atandığı süreçte demokrasiden söz etmek beyhudedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin öncelikle bu tür yasaların yürürlükten kaldırılması görevini önüne koyması gerekiyor.

Diğer ara başlığım bağımsız yargı... Bu müdahaleler bağımsız olması gereken yargı üzerine de gölge düşürüyor. Bağımsız yargı en büyük güvencedir. Adil yargılanma hakkı ancak bağımsız ve tarafsız yargıçların eliyle gerçekleşebilir. Türkiye, 19 Marttan bu yana ilan edilmemiş bir olağanüstü dönemini yaşıyor. İstanbul gibi devasa bir kentin devasa oylarla seçilmiş Belediye Başkanı ve bir partinin cumhurbaşkanı adayı bugün cezaevindedir, birkaç gün önce onları ziyaret ettim. Cezaevinde eski bir milletvekilini, aranızdan ayrılmış bir milletvekilini, 2 belediye başkanını ve bürokraside görev yapan bir genç kadını ziyaret ettim ve tekrar düşündüm. Demokrasi geliyor mu ülkemize? Seçilmiş insanların böyle cezaevlerine tıklandığı günlerde biz gerçekten bir barışı sağlayabilir miyiz? Sözü uzatmayacağım ve Necati Özkan'ı ziyaret ettim. Necati Özkan'ın kız kardeşi de arkamızda oturuyor, aynı zamanda derneğimizin üyesi. Acıların ne büyük olduğunu biliyorum, direncin büyük olduğu kadar acıların da büyük olduğunu biliyorum. Acılar niye büyük? Ülkemizde haksızlıkların durmadan devam ediyor oluşu nedeniyle. Acılar niye büyük? Evet, yargılama yapılsın deniyor, yargılama yapılsın ama tutuksuz yargılama diye bir olgu vardır ve elinde silahı olmayan, şiddet kullanmayan insanların da tutuksuz yargılanmaları bir haktır, bunu da bir hukukçu olarak ifade ediyorum. Evet, başka bir suçla suçlu olan birisi daha vardı, demin adını da ifade ettim, Ahmet Özer. Onun suçu da kent uzlaşısı formülü yani Kürt kökenli arkadaşlarımızın da temsil edilmeleri konusundaki bir anlaşma nedeniyle suç işlemiş olarak değerlendirilerek cezaevine alınan, tahliye edilen ve sonra döndürülmeyen.

Atlıyorum... Demokratik bir ortamın inşası için atılacak adımlarda öncelikle Terörle Mücadele Yasası'nın gözden geçirilmesine gereksinim var. Biraz önce

arkadaşlarımızdan, kadın arkadaşlarımızdan ve bir önceki oturumda bir genç grup arkadaşımızdan, erkek arkadaşımızdan da bu öneri geldi. Terörle Mücadele Yasası yürürlüğe girerken ben avukatlık yapıyordum ve yine ÇHD Genel Başkanıydım dedim ki: Bu bir demir kafestir. Neden bir demir kafestir? Çünkü bizim Türk Ceza Yasamız var ve Türk Ceza Yasamızda zaten terör suç olarak tanımlanıyor, biz şimdi olağanüstü dönemler için bir hukuk kuruyoruz, bu yanlışır diye ifade ettik ama bizi dinleyen olmadı elbette, çoğu zaman olduğu gibi. Gerçi halkı dinlemek iyi bir şeydir özellikle parlamenterler ve hükûmetler için çünkü en doğruyu hep halk ifade eder.

Şimdi, sevgili arkadaşlar, öyle bir dönemdeyiz ki Terörle Mücadele Yasası gerekçe gösterilerek "Açık delil yoksa gizli tanık var." gibi bir kural geldi. Açık delil yoksa yani somut delil yoksa gizli tanık var, gizli tanık gizleniyor çünkü gerçeği söylemiyor. Gerçeği söyleyen kahramanca çıkar kürsüye ve konuşur. Gizli tanık gerçeği söylüyor mu? Onu delillerle kanıtlarsınız, diğer maddi delillerle kanıtlarsınız ama dünya kadar insan, üstelik de bunların önemli bir bölümü seçilmiş insan şu anda cezaevlerinde bulunuyor.

Değerli Başkan, iç barışın sağlanması konusunda Parlamentomuzun çok özel bir çaba göstermesi gerekiyor. Terörle Mücadele Yasası kapsamında terör olmayan eylemleri, düşünce açıklama, toplantı, gösteri ve yürüyüşleri gibi eylemleri bu Yasa kapsamında değerlendirerek insanları cezaevine dolduruyorsak buradan barışı inşa etmek diye bir yolu bulabileceğimizi zannetmek -çok üzülerək ifade ediyorum ki bu yol bulunsunu en çok isteyenlerdenim ama- böyle bir yolu bulmak, böyle bir yolu açmak mümkün değil.

Bir başka şey daha var, cezasızlık kültürü diye ifade ettiğimiz bir olgu var. O nerede karşımıza çıkıyor? O daha çok siyasi sebeple işlenmiş suçların yargılanması sırasında gündeme geliyor. Ben otuz iki yıldır Sivas katliamı davasını izleyen bir avukatım, bu davada ilk yargılamada 120 kadar insan ceza aldı ama devam eden süreçte dava zaman aşımına uğradı, şu anda pek çok bu tür katliam zaman aşımı tehlikesiyle karşı karşıya. Zaman aşımından davalar düşmesin demiyorum ama insanlığa karşı işlenmiş suçlarda zaman aşımı yoktur. İnsanlığa karşı işlenmiş suçlarda zaman aşımını uygularsanız ülkenizi katliamlardan kurtaramazsınız diyorum. Ülkemiz katliamlardan ne yazık ki kurtulamıyor ve biz hepimiz, her birimiz hangi siyasi görüşte olursak olalım, ülkemizde yeni katliamlar istemiyoruz, insanın insana kıymasını istemiyoruz.

Biraz önce sanırım okudum, çok güzel bir söz vardı, Goethe'nin, söyledim, diyor ki: "Diğer insanların kalbine dokunmak isterseniz kendi kalbinize dokununuz." Hepinize bunu öneriyorum sevgili arkadaşlar. Diğer insanların acılarına dokunmak istiyorsak kendi acılarımıza dokunalım. Böylece barışı sağlamak mümkün, böylece gerçeği kucaklamak mümkün.

Şimdi, devam ediyorum, Sayın Cumhurbaşkanına hakaret suçları... Bu suçlarla ilgili de herhâlde bize düşen bir görev daha var, pardon düzeltiyorum, Anayasa Mahkemesinin de var elbette ama Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin hukukçular için bir ışık olan, bir yol gösterici olan, bütün insanlığın uymak zorunda olduğu kararları var. Der ki: Cumhurbaşkanları, parlamenterler, siyaseten çok önde olan insanlar ağır eleştirilere katlanmak durumundalar. Varsa bir ağır eleştiri, siz bunun için ağır cezalar veriyorsanız, bu ister mahkûmiyet olsun ister para cezası olsun, orada hem hukuken aksayan hem de adalet yönünden aksayan bir şey vardır diye düşünüyorum.

Bir başka sahne yine adalet alanından... Ben uzun süre... Özür dilerim "ben" diye anlattığım için bağışlayın ama hepimiz kendi deneylerimizi ifade ediyoruz. Ceza infaz sisteminin insanlığa uygun bir sistem olması için -ben de çünkü cezaevinde kalmış biriyim, orayı biliyorum, siyasi suçlu olarak kalmış biriyim- oranın daha demokratik, daha insani bir ortama yönelmesi için avukatlık yaparken hep mücadele ettim, yeni yasalar düzenledik, güzel şeyler yaptık. Tek tipe döndü, tek tip, tek koğuş... Ekrem Bey'i mesela koğuşa tıktık şimdi, hücreye yani hücreye... Biz bununla mücadele ederken şimdi kuyu tipi cezaevleri getirildi, kuyu tipi. Barış nerede arkadaşlar? Kuyunun dibinde mi? Barış, barış, barış... Önümüzde duruyor, önümüzde duruyor. Bizim ellerimizi birleştirmemizle gerçekleşebilecek bir şey barış. O sebeple fotoğrafın öbür yüzüne de dönüp bakmak, cezaevlerinde olan insanların hepsinin cezayı hak ettiği gibi bir düşüncede olmamak... Hatta gelişmiş uluslar bugün kapatma politikasından bile vazgeçtiler değerli arkadaşlar. Hani bizde de küçük küçük uygulanıyor ya ev hapsi diye falan, başka bir ülkeye gitmemek veya başka bir şehre gitmemek diye uygulanan cezalar, benzeri bir sürü ceza var ve eğitimsel cezalar var ama biz seçilmiş başkanlarımızı bile, milletvekillerimizi bile cezaevlerine... Şimdi, aramızda -biraz önce kucaklaştık- Ahmet Şık var. Biz, insanları cezaevlerine kapatarak nasıl kendimizden kabul edebiliriz, onların bize nasıl sevgi duymalarını isteyebiliriz? Dışarıdakilere güvenmek lazım, özgür olanlara güvenmek lazım, hak

savunuculuğu yapıyorlar diye güvenmek lazım.

Şimdi -benim kadın derneği Başkanı sıfatıyla- esas olarak belki benden beklenmekte olan kadınlarla ilgili konuşmak ama arkadaşlarım çokça söylediler, sürem yetmezse de birkaç şeyi izninizle söylemek istiyorum. Ama ondan önce, Didem Madak diye bir kadın ozan var, çok hoş bir dörtlüğü var -arada bir kullanıyorum bunu, ezberimde tutamıyorum artık hiçbir şeyi ama kullanıyorum- şöyle diyor: "Dünyaya bir kadının eli değse Zeyna! / Şöyle ağır bir halı gibi çırpılsa / Tozlar havalansa." Şimdi, bu tozların havalanması için bütün kadınların hep birlikte hareket etmesi gerekiyor arkadaşlar. Biraz önce de söyledim, üçüncü gözümüz var, kadınların üçüncü gözü var. O, kalbimizin gözü de değil, üçüncü göz; hepiniz annenizi, eşinizi, kızınızı düşünün, onların her şeyi bildiğini, gördüğünü, hissettiğini bilirsiniz, kadınlarda böyle doğuştan gelen bir özellik var; o kadınlara bu hakkı vermek gerekiyor. Kaldı ki kadınlar Türkiye'de cumhuriyet devriminden bu yana adım adım kendi haklarını da geliştirdiler, eşit yurttaşlık hakkı konusunda Anayasa önünde eşit hakları kendileri yazdılar Anayasa'ya. Buraya Anayasa'nın ilgili maddelerinden falan atıflar yapmıştım, onları okumak istemiyorum size ama eşit olma mücadelesi veren kadınlar var. Fakat bakın, bugün kadınlar -anlattı arkadaşlar, tekrar etmeyeceğim- durmadan ölüyorlar -günde 4, 5, 6- eşleri tarafından öldürülüyorlar, en çok sevdikleri, en çok paylaştıkları, en çok bölüştükleri insanlar tarafından öldürülüyorlar. Kadın cinayetleri var, bunun arkasında ne var? Yoksulluk var. Bunun arkasında ne var? İşsizlik var. Bunun arkasında ne var? İnsanın insanı anlamakta zorlanması var, bir suçlu arama alışkanlıkları var. Şimdi, bu kadın cinayetlerini en çok engellemeye çalıştığımız süreçte kadınların kazandığı hakları geri çekmeye çalışan... Üzülerek belirtiyorum, burada Hükûmetten arkadaşlarımız var, AKP'li arkadaşlarımız var, diğer partiden, MHP'den iktidarı önemli ölçüde paylaşan arkadaşlar var ama... Bizim kazandığımız birçok hakkın geriye çekilmesi gibi bir durum var; kadınların yeniden eve kapatılması gibi -belki bu çok bilinçle yapılmıyor, çok ideolojik değil bunun yapılması ama- böyle bir şey var. Diyanet İşleri Başkanlığı kendisini bir hukukçu gibi görüyor ya da bir parlamenter gibi görüyor ve bazı söylemlerde bulunuyor bizim eve mahkûm edilmemiz konusunda. Biz hayatın içinde ancak değerliyiz; sizin yanınızda, yan yana, hep birlikte, eşit bir şekilde değerliyiz. Eğer kadınların nefes alma olanaklarını... Yaşam hakkı gidiyor, biliyorsunuz, yaşam hakkı gidiyor yani bırakın evde eşit olabilmeyi, yaşam hakkı gidiyor. Yaşamıyor,

yaşamayanın da bir hakkı yoktur zaten, böyle bir süreçteyiz ve kadınlar olarak, kadın örgütleri olarak lütfen bunu duyun. Anayasa'ya bugün dokunmayın diyoruz çünkü biliyoruz ki Anayasa'ya bugün bu anlayışla dokunulursa kadınların hakları çok daha geriye çekilecektir. Diyoruz ki İstanbul Sözleşmesi'ni siz yaptınız, AKP'li parlamenterler. İstanbul Sözleşmesi'nden neden vazgeçtiniz? Nesi hatalı idi de insanları koruyan, kadınları koruyan, cinsel yönelimleri farklı olan insanları koruyan, bunu bir doğal olgu olarak gören bir sözleşmeyi niye iptal ettiniz? "6284 duruyor." diyor bazı arkadaşlar ama 6284 de gidebilir. Bilmeyen arkadaşlar için söylüyorum, İstanbul Sözleşmesi üzerine kuruldu bizim 6284 sayılı Yasa'mız. Siz kurdunuz AKP'li vekil arkadaşlar, siz yaptınız bu Yasa'yı da, ona önderlik ettiniz, niye şimdi geri çekiyorsunuz? Geri çekme zamanı değil, ileriye ileriye gitme zamanı, ülkemizin önünü açma zamanı. Ülkemizde insanların inançlarıyla, düşünceleriyle, ideolojik tercihleriyle, birbirleriyle kardeş gibi yaşama zamanları ama bütün bu zamanların, bütün bu sorunların yanında son günlerde bir başka sorunla da karşı karşıyayız ve bu hepimizi çok ilgilendiriyor. Çocuklarımız çeteleşiyor, çocuklarımız yoksul; bu çocuklarımızın çetelerin eline verilmiş olması çok ciddi bir sorundur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sayın Sarıhan, on dakika ilave süre verdim, hiç sözünüzü kesmedim, lütfen toparlarsanız diğer arkadaşlarımıza da haksızlık olmamış olur.

Buyurun.

29 EKİM KADINLARI DERNEĞİ (29 EKD) GENEL BAŞKANI ŞENAL SARIHAN - Gayret ettim, özetlemeye çalıştım.

Sosyal hizmet uzmanlarının, SHÇEK gibi kurumların ve devletin bu konuya çok özen göstermesi gerekir. Biz onlara daha çok ceza verin demiyoruz, çocuk suçlularına karşı cezayı artırın demiyoruz; ilgiyi artırmamız gerekiyor, onları korumamız gerekiyor, bu konudaki sorumluluğumuzu aklımızda tutmak gerekiyor sevgili arkadaşlar.

Şimdi, son paragrafı okuyayım izin verirsiniz, belki burayı toparlayamayacağım. Diyoruz ki: Kadınların en büyük haksızlıklara uğradığı süreçler savaşlar, çatışmalar ve terörün egemen olduğu süreçlerdir. Bu süreçler kadınları orantısız olarak etkiler. Eşlerini, çocuklarını, evlerini, arlarını yitirirler fakat onların üçüncü gözleri vardır ve yürekleri çok geniştir, iletişim ve ikna

becerileri de sonsuzdur, affederler, iyi müzakerecilerdir, yılmazlar. Ülkemizle benzer sorunların, hatta daha büyüklerinin yaşandığı ülkelerde müzakere masalarında ve barışın kurulmasında hep etkin olduklarını okuyarak öğrendik, izleyerek öğrendik. Acılarından birlik çıkarmak olanaklıdır. Affederek, bağışlayarak, yeni kadın acılarına neden olmamak için bugün barış konuşulurken Cumartesi ve Diyarbakır Annelerini, Barış Annelerini bir araya getirmek gibi bir görevimiz var. Bu konu tamamen Parlamentomuzun omuzları üzerindedir sevgili arkadaşlar. Birbirlerine düşman değiller onlar, onlara düşman olanlar onları düşman hâle getirdiler; buna dikkat etmemiz gerekiyor, hepimize düşen görev budur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Buyurun, tamamlayınız.

29 EKİM KADINLARI DERNEĞİ (29 EKD) GENEL BAŞKANI ŞENAL SARIHAN - Sonuç olarak diyoruz ki: Adalet, demokrasi ve barış yani kardeşlik bir bütündür, biri olmadığında diğeri eksiktir, tümü için birlikte ve hepimiz için yol almaya ve emek vermeye devam etmek zorundayız.

Derneğim adına teşekkür ediyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Bu oturumun son konuşmasını Kadın ve Demokrasi Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Canan Sarı'ya veriyorum.

Buyurun Sayın Sarı.

KADIN VE DEMOKRASİ DERNEĞİ (KADEM) YÖNETİM KURULU BAŞKANI CANAN SARI - Sayın Başkanım, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonunun kıymetli üyeleri, değerli misafirler; Kadın ve Demokrasi Vakfı (KADEM) adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün, ülkemizin toplumsal barış vizyonu açısından önemli eşiği temsil eden terörsüz Türkiye sürecini ele almak üzere davet edildik. Bizler, burada sivil toplum kuruluşlarının üstlenebileceği yapıcı ve dönüştürücü roller üzerinde duracağız. Aslında Türkiye'nin ortak geleceğini hep birlikte inşa edeceğimiz kalıcı barışın toplumsal zeminini konuşmak için buradayız. Biliyoruz ki savaş, terör, göç ve afet gibi olağanüstü durumlar ile toplumsal krizler zaten kırılgan gruplar arasında yer alan kadınları daha da savunmasız hâle getirmekte ve bu mağduriyeti fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik boyutlarda derinleştirmektedir. Kadınlar hem evlerinde hem toplumsal alanda bu krizlerin en ağır yükünü taşıyorlar.

Kadınlar böylesi olağanüstü koşullarda bir yandan yoksulluk, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik yıkım ve toplumsal dışlanma gibi travmatik süreçlerin doğrudan mağdurları olurken diğer yandan çatışma ortamlarında sembolik ve stratejik birer figür hâline getirilmektedir. Bazı örgütler özgürleşmiş kadın söylemini kullanarak ulusal ve uluslararası kamuoyu nezdinde meşruiyet üretmeye çalışmakta ve bu söylem, kadınların özne olma potansiyellerini araçsallaştıran tehlikeli bir mekanizmaya dönüşmektedir. Terör örgütleri kadın kimliğini duygusal ve ideolojik manipölasyon aracı hâline getirerek insani bir görüntü oluşturmaya çalışmaktadır. Bu süreçte kadınların yaşam alanları daraltılmakta, toplumsal rolleri yeniden tanımlanmakta ve kadınlar çatışma dinamiklerinin hedeflenen ve manipüle edilen özneleri hâline gelmektedir. Bu nedenle terörizmin toplumsal etkilerini anlamak yalnızca askerî ya da güvenlik perspektifiyle sınırlı kalmamalı, insan hakları, hukukun üstünlüğü, sosyal kalkınma ve toplumsal cinsiyet adaleti eksenlerinde çok katmanlı biçimde ele alınmalıdır. Kadınların terör süreçlerindeki çoklu rolü güvenlik politikalarının ötesinde sosyal politikalar, kalkınma stratejileri ve toplumsal dayanıklılık mekanizmalarıyla birlikte değerlendirilmesi gereken bir meseledir. Bu yaklaşım hem kadınların kırılganlığını azaltmanın hem de terörle mücadelenin toplumsal meşruiyetini güçlendirmenin temel koşuludur. Diğer yandan, terörün uzun yıllara yayılan etkileri toplumsal dokuyu derinden sarsan kalıcı sonuçlar doğurmuştur. Terörle iç içe geçen bu süreçlerde pek çok can kaybı yanında, bölge, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan geri bırakılmış, yatırımlar durmuş, üretim potansiyeli zayıflamış ve toplumsal gelişme ivmesi ciddi biçimde kesintiye uğramıştır. Bu tablo içinde en büyük bedeli yine kadınlar ödenmiştir. Kadınlar toplumsal yaşamdan dışlanmanın en somut örneklerini deneyimlemiş, kamusal alana erişimleri kısıtlanmış, karar alma mekanizmalarından uzaklaştırılmış ve sosyal statüleri giderek zayıflamıştır. Kız çocukları ise bu süreci daha ağır yaşamış ve özellikle eğitim hakkı ciddi biçimde sekteye uğramış, geleceklerini şekillendirme imkânları ellerinden alınmıştır. Terör yalnızca güvenliği değil, aynı zamanda kalkınmayı, toplumsal adaleti ve kuşaklar arası fırsat eşitliğini de derinden zedeleyen yapısal bir engel hâline gelmiştir ancak bugün artık başka bir noktadayız. Devletimiz kararlı mücadelesiyle, güçlü iradesiyle ve milletimizin desteğiyle terörle mücadelede büyük bir başarı ortaya koymuştur. Bir zamanlar uzak bir hayal gibi görünen terörsüz bir Türkiye artık somut bir gerçekliğe dönüşmektedir. Bu hepimiz için gurur verici bir kazanımdır.

Bu kazanımın arkasında devletimizin güvenlik stratejileri, siyasi iradesi ve toplumun bu mücadeledeki direnci vardır. Bu vizyonun en önemli unsurlarından biri de toplumun yarısını oluşturan kadınların her alanda temsilini artırmak, toplumsal ve siyasi süreçlere aktif katılımını güçlendirmektir çünkü kadın her dönemde terörün açtığı yaraları saran, aynı zamanda toplumsal iyileşmenin ve barışın kurucusu olan en önemli aktördür. Diyarbakır Anneleri bunun en sembolik örneğidir. Çocuklarını terör örgütünün pençesinden kurtarmak için başlattıkları o sessiz ve kararlı direniş teröre karşı en güçlü toplumsal cevaba dönüşmüştür. Sayın Cumhurbaşkanımızın "Evlatlarını dağa kaptıran annelerin mücadelesi, terörün kökünü kurutacak en güçlü çağrıdır." sözleri bu kararlı duruşla gerçeğe dönüşmüş, annelerin direnişi hem ülkemizde hem de dünyada teröre karşı en güçlü sembollerden biri hâline gelmiştir. Bu yüzden Türkiye'nin terörsüz gelecek vizyonunun kalıcı olması kadınların sürece etkin katılımıyla, toplumsal dayanışmayla ve adaletin tesisıyla mümkün olabilir.

Değerli hazırun, bu noktada bizler de toplumsal barışın ve huzurun tesis edilmesine katkı sunmayı temel sorumluluklarımızdan biri olarak kabul ediyoruz. KADEM'in kuruluşundan bu yana kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal hayatta güçlenmesini, hak ve fırsat eşitliğinin hayata geçirilmesini öncelikli hedef olarak benimsedik, bu doğrultuda on iki yıldır önemli çalışmalar yürütüyoruz. Büyük projelere, kamuoyunda ses getiren kampanyalara imza atıyoruz, uluslararası zirveler, akademik kongreler düzenliyoruz ancak KADEM'in gerçek gücü sahadaki varlığından geliyor. Türkiye'nin 56 farklı ilinde temsilciliğimiz, geniş bir gönüllü üye, gençlik ve çalışan ağıımız var. Bu güçlü ağ sayesinde ihtiyaç neredeyse biz oradayız, çok hızlı organize olup harekete geçebilen bir yapıya sahibiz. Yıllar içinde titizlikle oluşturduğumuz bu güçlü yapı başarısını somut iyi uygulama örnekleriyle ortaya koymuştur. Bu örneklerin en önemlilerinden biri kadın destek merkezlerimizdir. Depremın 3'üncü haftasından itibaren Hatay'da, Kahramanmaraş'ta, Adıyaman'da ve Malatya'da kadem kadın destek merkezlerimizi açtık, o süreçte kadınların yükü daha ağırdı ve ciddi desteğe ihtiyaçları vardı. Yaşadıkları travmaları hafifletebilmek adına merkezlerimizde psikososyal destek hizmeti başlattık, ne yapacağını, nereden yardım alacağını bilmeyen kadınlara rehberlik ettik. Kadın destek merkezlerimiz sadece fiziksel veya psikolojik desteklerle değil, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve güçlenme adına da önemli bir rol üstlendi. Mesela, evi yıkılmış, ailesini kaybetmiş kadınlar

merkezimize gelip derslere, kurslara katıldılar, okuma yazma kurslarımızda Kur'an okumayı öğrendiler, hayata tutunmak için gönüllülük faaliyetlerimize katıldılar, daha önce hiç çalışmamış olan kadınlar meslek öğrenmeye başladı. 6 Şubat depreminden sonraki süreç de KDM modelinin nasıl hayati bir rol üstlenebileceğinin en güçlü kanıtı oldu. Geçen yıl Birleşmiş Milletlerde "Kadın Destek Merkezleri ve Alternatif Pratikler" başlıklı bir panel düzenledik, KDM projemizi tüm dünyayla paylaştık. Bu programda uluslararası temsilcilerden biri "Bu merkezler sadece destek noktası değil, kadınların hayatlarına yeniden yön verdikleri bir mekân hâline gelmiş." diye söyledi.

Yine, mülteci kadınlar örneği... Bizler uzun yıllardır ülkemizde milyonlarca mülteciyi misafir ediyoruz, bunların çok önemli bir kısmı kadınlar ve çocuklardan oluşuyor. Biz de KADEM olarak bu kadınların sadece hayatta kalmalarını değil, yeniden hayata katılmalarını hedefledik. Bunun için Türkçe kurslar açtık, danışmanlık ve rehberlik hizmeti verdik, onlara yalnız değilsiniz dedik aslında. En son "Gazze'ye Kardeş Payı" kampanyası düzenleyerek Türkiye genelinde büyük bir yardım seferberliğini başlattık, şimdi de inşallah önümüzdeki dönemde Gazze'nin yeniden inşasında elimizden geleni yapmaya, Gazzeli kadınların ve ailelerinin yanında olmaya devam edeceğiz.

Kıymetli hazırun, tüm bu saha deneyimlerimiz bize şunu gösterdi: Kadınlar kriz dönemlerinde ve yeniden inşa süreçlerinde sadece yardım bekleyen konumda olmak istemiyorlar, çalışan, üreten, iyileşmeye ve toplumsal dayanışmaya destek veren özne olarak var olmak istiyorlar; dahası böylesi toplumsal krizleri yaşamış kadınlar dayanışmanın en güçlü örneklerini sergiliyor, yeniden inşa süreçlerine büyük bir sahiplenme ve kararlılıkla katılıyorlar. KADEM olarak şu an Türkiye'nin dört bir yanında bir telefonla ulaşıp destek alabildiğimiz gönüllü avukatlarımız, psikologlarımız, gençlerimiz ve üyelerimiz var. Sahada geliştirdiğimiz yöntemlerle, iyi uygulama örneklerimizle iyileşme sürecinin bir parçası olmaya devam edeceğiz. Ayrıca hâlihazırda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki şehirlerde güçlü bir temsilcilik yapılanmasına ve gönüllü ağına sahibiz. Biz on iki yıldır o şehirlerde köy köy, ev ev dolaşıyoruz, çeşitli kurslar, atölyeler, buluşmalar organize ediyoruz, eğitimler veriyoruz, kadınlara yasal haklarını, bu haklardan nasıl yararlanacaklarını anlatıyoruz yani bu bölgelerdeki kadınlar ve aileleri KADEM'i tanıyor ve KADEM'e güveniyorlar. Mesela, Diyarbakır temsilciliğimizde okuma yazma kursumuza gelen bir kadın vardı; 1 çocuğu dağda olan, diğer 3

çocuğu da dağa kaçmayı düşünen bir anne. Bu kadın KADEM'e geldi, "Okuma yazma öğrenmek istiyorum, 1 evladımı teröre kaptırdım, kalanları bari koruyayım." dedi. Biz ona bütün hukuki süreçleri anlattık, hem kendisi hem de 3 çocuğu psikolojik destek aldılar, kurslarımıza katıldılar.

Yine, Ağrı'da burs verdiğimiz bir kız öğrenci vardı, bütün çalışmalarımıza destek veren, aktif, çok çalışkan bir kız. Bu öğrencimizin ailesi uzun yıllar bölgede etkin olan terör propagandalarının etkisinde kalmış. Bir gün kızımızın ağabeyi geldi ve "Biz sizi yanlış tanımışız, kardeşimin ne kadar iyi işler yaptığını görüyorum, annem de kurslarınıza gelebilir mi?" diye sordu.

Yine, Bingöl'de terör nedeniyle boşaltılan köylerden birini ziyaret etmiştik, çok uzun uzun yıllar sonra köylerine geri dönmüş kadınlarla buluştuk. Kadınlara devletimizin kadın ve aileye yönelik sosyal desteklerini anlattık. Bu hikâyelerden yüzlercesini anlatabilirim, Muş'ta, Bingöl'de, Batman'da, Diyarbakır'da, KADEM'in kadın kooperatifleriyle buluşan, ailesine ve çocuklarına yeni bir hayat kuran, çalışkan, üreten yüzlerce kadından bahsedebiliriz.

Sayın Başkanım, Komisyonumuzun kıymetli üyeleri; terörün toplumsal yapıda yarattığı çok boyutlu ve derin tahribatın ardından şimdi kalıcı barışın ve yeniden inşanın temellerini güçlendirme sorumluluğuyla karşı karşıyayız. Bu sürecin sürdürülebilirliği yalnızca devlet politikalarıyla değil, aynı zamanda sivil toplumun sahada etkin, kapsayıcı ve sürekli bir şekilde varlık göstermesine bağlıdır. Toplumun tüm kesimleriyle temas kuran, yerel ihtiyaçları gözetken ve dayanışmayı güçlendiren sivil girişimler bu yeni dönemin en önemli aktörleri arasında yer alacaktır. Her kurumun kendi çalışma alanı çerçevesinde bu ortak çabaya stratejik katkı sunması, sosyal uyumun güçlendirilmesi, güven duygusunun yeniden tesis edilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir. Hepimizin ortak hedefi artık korkuların değil, umutların konuşulduğu bir Türkiye'dir, kız çocuklarının okula gittiği, kadınların özgürce ürettiği, ailelerin güven içinde yaşadığı bir ülke çünkü biliyoruz ki terörle mücadele toplumsal dayanıklılık denen sivil zırhın güçlendirilmesiyle kazanılır, o zırhın en kuvvetli halkası da kadındır. Terör örgütleri yıllarca bölgede "özgür kadın" söylemini kullanarak kadınları ideolojik olarak etkiledi ve biçimlendirdi. Bu bağlamda, önümüzdeki dönemde kadın alanında faaliyet gösterecek sivil toplum kuruluşlarının bölgedeki rolü son derece kritik olacaktır.

Hem akademik düzeyde hem de sahada çalışan... Sahada kadın

çalışmalarının görünür hâle gelmesi, kadın sorunlarının açıkça tartışılması ve kadın odaklı mekanizmaların güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu noktada bizler toplumsal barışın, huzurun ve ortak yaşamın yeniden inşasına katkı sunmayı bireysel ve kurumsal bir sorumluluk olarak görüyoruz. KADEM olarak "Terörsüz Türkiye" vizyonu çerçevesinde terörün yarattığı çok katmanlı tahribatın onarılmasına yönelik kapsamlı ve sürdürülebilir bir iyileşme programı yürütülmesini önemsiyoruz. Öncelikle kriz dönemlerinden doğrudan etkilenen kadınlara yönelik travma odaklı psikososyal destek mekanizmaları geliştiriyoruz. Kadınların yaşadıkları acıları güvenli bir zeminde paylaşabilecekleri alanlar açıyor, aile içi iletişimi, ebeveynlik becerilerini ve toplumsal bağları güçlendiren programlar yürütüyoruz. Türkiye genelinde yaygınlaştırmayı hedeflediğimiz KADEM temsilcilikleri ve kadın destek merkezleri aracılığıyla en ücra yerleşim birimlerine ulaşarak kadınlara yalnız olmadıklarını hissettirmeyi ve güven duygusunu yeniden tesis etmeyi amaçlıyoruz. Eğitim bu vizyonun en güçlü taşıyıcı sütunlarından birini oluşturuyor. Kız çocuklarının okullaşmasının önündeki engelleri kaldırmak için aile temelli farkındalık çalışmalarımıza ağırlık vermeyi planlıyoruz. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarının güçlendirilmesi de bu sürecin vazgeçilmez bir parçasıdır. Kamu kurumlarıyla iş birliği içinde mesleki kurslar, üretim atölyeleri ve kadın kooperatiflerini yaygınlaştırmak istiyoruz. Tüm bu çalışmaların bir diğer stratejik boyutu ise radikalleşme ve ideolojik manipölasyonlara karşı toplumsal direncin güçlendirilmesidir. Özellikle genç kadınların dijital dünyada maruz kalabileceği dezenformasyon ve radikalleşme süreçlerine karşı farkındalık eğitimlerimizi genişletmeyi ve yaygınlaştırmayı planlıyoruz.

STK'ler olarak bizler farklı seslerin, farklı fikirlerin bir arada yaşayabildiği, birbirini anlayabildiği bir toplumsal kültürü büyütmeyle görevliyiz. İyiliği örgütlemek, kadını ve aileyi korumak, güçlendirmek, gençleri umuda yönlendirmek, toplumsal dayanışmayı diri tutmak bu dönemde her zamankinden daha önemli. İnanıyoruz ki hep birlikte daha güçlü, daha adil, daha huzurlu bir Türkiye inşa edeceğiz. Bu inançla Komisyonumuza, bu sürece emek veren herkese ve diğer kadın STK temsilcilerine en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Saygılarımla.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sağ olun, teşekkür ediyorum.

Böylece bugünkü müzakerelerimizi bitirdik. Ben, fikri olan, burada

fikirlerini paylaşan bütün arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, şimdiye kadar bugünkü görüşmelerle, konuşmalarla birlikte 128 STK ve kanaat önderini burada dinledik. Sizi temin ederim ki burada konuşulan hiçbir söz zayi olmamış, burada teklif edilen hiçbir konu gündemin dışına itilmemiştir, titizlikle bunların hepsi gözden geçirilecek ve en sonunda Komisyonumuzun hazırlayacağı raporda faydalanılacaktır.

Şunu ifade etmek isterim, çok yoğun ve gerçekten çok samimi bir mesai burada harcıyoruz. En başından itibaren belirlediğimiz, ortak olarak belirlediğimiz ilkeler noktasında da yolumuza devam ediyoruz. Yaz aylarında yoğun bir çalışma gerçekleştirilmiş oldu. Tabii ki herkesin kendine has bir fikri var. Burada, bu Komisyonun esas amacı insanların kendi yankı odalarında bulunup çözüm üretme sürecine katkıda bulunması değil, tam tersine herkesin kendi yankı odasından çıkarak ortak bir fikri oluşturmaya, ortak bir kararlılığı ortaya koymaya ve esas, en önemlisi ortak bir hissiyatın geliştirilmesine katkıda bulunmasına dair bir çabamız var. Tabii ki en sonunda da terörün ortadan kaldırılması için gerekli olan ve bir daha Türkiye'nin terör ortamına dönmesine asla müsaade etmeyecek şartları da hazırlamak için bir eylem planını bu Komisyonun hazırlaması kaçınılmazdır. Bunun için başından itibaren titizlikle burayı bir demokrasi platformu olarak ortaya koyduk.

Tekraren söylemek istiyorum, burası Anayasa Komisyonu değil, burası yasa hazırlama komisyonu değil, burası -bakın, Parlamentoda temsil edilen 1 parti hariç, 11 partinin tamamı bu masanın etrafında- Türkiye demokrasisi için de örnek bir çalışmadır, buraya kadar gelen fevkalade başarılı bir süreçtir. Birçok kez ifade edildi, ben de tekrar söylemek istiyorum: İnşallah, umutlu bir şekilde Türkiye modelini ortaya koyacağız ve bir daha hiç kimsenin acılar yaşamayacağı bir dönemi, önümüzdeki dönemi çocuklarımıza, torunlarımıza, gelecek nesillere armağan edeceğiz.

Değerli arkadaşlar, 17 Ekim Cuma günü bendenizin daha önceden planlanmış olan bir Diyarbakır programı var. Bu, Komisyonumuzun resmî bir toplantısı değil, Komisyonumuzun bir seyahati değil; bu daha evvel hazırlanmış, üniversitenin açılış programı, Kültür Yolu Festivali'yle ilgili bir konsere katılma ve Diyarbakır STK'leriyle buluşma programıdır. Tekraren, gelmek isteyen arkadaşlarımız için, isteyen arkadaşlarımız bu programa eşlik edebilirler. Aynı şekilde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanındaki arkadaşlarımıza da

davetimizi yaptık.

Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Bir sonraki toplantının yeri ve içeriğini sizlerle paylaşacağız.

Kapanma Saati: 18.14